

F. Falck' huy

**FEIZ
HA
BREIZ**

GENVER 1926

Ra vezo Feiz ha Breiz ar werelaouenn a lakaio edoug ar bloaz nevez eleiz a Vretoned dianket da goueza adarre war hent o iliz hag o bro, evit ma vezo gouel Nedeleg 1926 laouennoc'h c'hoaz eget gouel Nedeleg 1925.

QUINCAILLERIE A. GUIAVARCH

Tud an ti
a gomz
brezoneg

48, rue Louis-Pasteur

BREST

Grand Choix
de Fourneaux
et
d'Articles de ménage
**BUANDERIES
ET MATIÈRES ANGLAISES**
Outils agricoles
et d'amateurs
Outils de Forge
et pour
toute profession

MAGASINS DE DÉTAIL
ET BUREAUX :

48, rue Louis-Pasteur
5, rue Suffren

MAGASINS ANNEXES :

46, rue Louis-Pasteur
2, 3, 4, 5, rue Suffren

ÉCLAIRAGE

Lanternes de Voitures
CHÉMIN LINOLÉUM

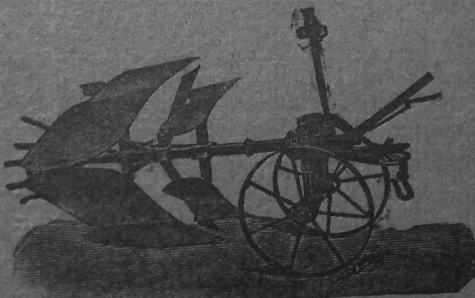
MALLES - VALISES - CARPETTES

Dépôt des Zincs de la **VIEILLE MONTAGNE**

Construction en séries de la Merveilleuse petite **BRABANT** si connue

“ L'ÉMIETTEUSE ”

Véritablement la Reine des Charrues

E. BELBÉOÛTE
Ingénieur

Fondeur-construteur

LANDERNEAU

Qualité unique BE, extra-résistante : 115, 132 et 145 kilogs.

Ti koz **L'OLLIÉROU**

L'HOSTIS & JORDE

SUCESSEURS

18, 27, Rue Louis-Pasteur

BREST

R. C. 1442

Pa ho pezo eun dra bennak da
brena, dalc'hit sonj eo en hon ti
e kavoc'h ato ar muia da joaz
hag an dessiniou nevesa e mou-
choueroù ha tavancheroù brodet

Seiz, mezer, ha danvez a bep seurt.

Dioc'h ar galite an ti-man a
werz gwelloc'h-marc'had eget neus
forz pehini all.

Eun eskompt a ugent real dre
gant a vez roet e marc'hadourez ha
dek dre gant d'ar familhou niverus.

AR MEUBL

ar re vraoa,
ar re grenva,
hag ar re gwella marc'had,
a vez kavet e ti

VICAIRE-LÉVEC

Marc'hadour meubl

105, rue Jean-Jaurès

(ar ru Baris gwechall) **BREST**

Dionallit mat : n° 103 a lavaran, ha neket eun
ti all eo ! R. C. 6975

Meubl acajou, kraon, ha dero
eus a bep seurt.

Stal vras evit ar meubl e giz Breiz

Gweleou houarn ha kouevr

Gloan, matarasennou, plunv, pal-
lennou, sklaseunou, etc.

Meubl kerez, gwarnisset, great a-ratoz,
evit an dud diwar ar ma-

Grands Magasins de Nouveautés

Aux Galeries Saint-Martin

Les plus Jolies Nouveautés

Les Meilleurs Prix

VÊTEMENTS SUR MESURE POUR HOMMES

DEUX EXCELLENTS COUPEURS

Spécialité de **DRAPERIES NOIRES** et **FANTAISIE**
pour la campagne

Maladies du Sang et de la Peau

Eczéma, psoriasis, acné, déman-
geaisons, vices du sang, traités
par les Rayons Ultra Violets,
le plus puissant thérapeutique
connu.

Maladies des voies urinaires

Guérison par l'électrolyse.

Traitement des métrites, pertes
blanches, anémies.

Sérums, vaccins, sels de radium

Dr P. TEISSONNIÈRE

50, rue d'Aiguillon — BREST
Brezoneg en ti.

Atelier de Carrosserie Mécanique Sellerie & Peinture

n. c. Brest 2529 T. 25

MAISON

Frédéric Laurent

23, 25, 27, rue de La Tour d'Auvergne - LANDERNEAU

Mme Ve LAURENT
successeur

Spécialité de Voitures
légères caoutchoutées
Road-Carts et Trotteuses
Charrettes anglaises
Gardens

Roues caoutchoutées tous systèmes

Transformation de roues ferrées
en roues caoutchoutées

= GRAINES DE SEMENCE =

Téléph. 33 Landerneau
C. C. postal Nantes 5187

F. HILY

Télégr. Hily-Landerneau
R. C. Brest 1377

16, Quai de Leon — 1er et 3, rue du Commerce

LANDERNEAU

GUIPAVAS

PLOUGASTEL-DAOULAS

Concessionnaire de la marque ci-contre

Exigez-la sur toutes graines
vendues en paquets et prin-
cipalement sur betterave,
carotte blanche, rouge,
jaune, Rutabaga, etc. etc.

Ulmucine Moreul

Eul louzou anavezet-kaer dre ar vro, hep beza implijet
awalc'h c'hoaz evit **ULMUCINE MOREUL**, an hini eo.

Petra eo 'ta an **Ulmucine**-se ker brudet ? An **Ulmucine**
a zo eul louzou graet gant *iod* ha *phosphates*. An
iod a zo evit yac'haat ar goad, evit ober goad nevez ; ar
phosphates a zo evit krenvaat.

Gouvezet e deus an Doktor MOREUL kavout ha meska
daou danvez nerzus meurbet ; an « *iod* » hag ar « *fosfor* »
da ober eul louzaouen dispar evit parea ar glanvourien
hep dale.

An **Ulmucine** e c'heller ober ganti mat-tre, e lec'h an
eol-moru, ar sirop portal, ar sirop « raifort iodé » ha
« iodé ferré » ;

An holl louzeier gwechall-se, a zo eiz pe zek kwech sem-
ploc'h eget an **Ulmucine**. Houman a gaver enni pemp san-
tigram « *iod* organique » dre loiad souben hag er re-all
ne gaver tamm ebet, pe ken nebeut a tra, hag en unan nemet
daou zantigram.

Peseurt klenvejou a vez pareet gant an **Ulmucine** ? Da
genta, an doken. — An *doken* zo hano holl klenvejou ar
vugaligou, sempladurez, liou fall, kresk re vuhan, gwerbl
er c'houzoug, ha divezatoc'h klenvejou an eskern, an droug
skevent, an izili kamm.

Ha ma 'z eo an **Ulmucine** eul louzou hep e bar evit ar
vugale, kerkoulz all eo evit ar plac'h yaouank oc'h ober he
c'hresk hag ar vaouez arru an oad a zaou-ugent bloaz
Diouall a ra ivez diouz ar berr-alan, al langis, ar boan-bou-
zellou, hag an droug-dargreiz.

Ar SIROP CELTIQUE

Klanvourien dalc'het gant ar paz, kemerit **SIROP CEL-
TIQUE** an AOTROU MOREUL, apotiker bras e Landerne

Eleveurs,

N'employez que les produits vétérinaires du Docteur
MOREUL, qui sont les plus efficaces, les plus estimés et
les plus connus.

— AUX —
DAMES DE FRANCE

95, 97, 99, Rue de Siam, BREST

LES PLUS GRANDS MAGASINS DE LA RÉGION

-:- NOUVEAUTÉS -:- MÉNAGE -:-
MEUBLES -:- ARTICLES DE PARIS

Ar gwella marc'hadourez evit an izella priz

Actuellement :

JOUETS - ÉTRENNES

Tud an ti a oar brezoneg.

Toitures SPECK en « EVERITE »

composé de ciment et de fibres d'amiante, imperméable, isolant parfait de la chaleur et du froid.

= DURÉE INDÉFINIE =

Plaques ondulées, toutes longueurs, jusqu'à 3^m05, les plus épaisses et les plus fortes ondulations. Pose rapide et facile partout et par tous. Ne pas confondre avec les produits d'imitation.

Plus de 1.000 clients, dont Ponts et chaussées, Marine nationale, Poudrerie du Moulin-Blanc, usine des Produits chimiques, etc., servis en deux ans à leur entière satisfaction.

En vente aux Etablissements SPECK, 46, rue Jean Jaurès, Brest

(Ancienne rue de Paris — en face de la rue Victor-Hugo)

Agent général de l'« EVERITE » pour la Bretagne

Les Etablissements SPECK informent en outre qu'ils sont à la disposition des clients pour la **fourniture** de

TOUS MATÉRIAUX de CONSTRUCTION

Bois du Nord, briques mâchefer, chaux, ciment, tôles ondulées galvanisées, grandes largeurs, longueurs jusqu'à 3^m05. Carton bitumé garanti 10 ans. — Peintures toutes nuances, livrées en boîtes de 1 et 5 kilos, etc. Toute charpente menuiserie, portes, fenêtres, etc., à la demande, sur mesures.

CONSTRUCTIONS de MAISONS ECONOMIQUES
en maçonnerie, et briques mâchefer aux plus bas prix.

Eil bloavez ha tri ugent

N° 1

Miz' GENVER 1926.

Feiz ha Breiz

HA KROAZ AR VRETONED

KELAOUENN VIZIEK GANT SKEUDENNOU

Relijion — Istor Breiz — Marvailhou — Gwerziou
ha Soniou — Buhez ar Vro

RÉDACTION

J.-M. PERROT, Plouguerneau (F^{re}) | Y. LE MOAL, Coadout, p^r Guingamp

ADMINISTRATION
du **FEIZ HA BREIZ** :
Fr. GEORGELIN,
Brest — 4, rue du Château — Brest
c/c 44-10 RENNES

ADMINISTRATION
du *Bleun-Brug* et de l'*Emgleo Sant Ilud*
Y. DREZEN,
Brest — 4, rue du Château — Brest
c/c 6235 RENNES

ABONNEMENTS INDIVIDUELS
« FEIZ HA BREIZ » et « KORN-BOUD »
Bretagne 10 f. l'an
France 11 f. l'an
Etranger 12 f. l'an
Abonnements collectifs
Feiz ha Breiz (seul)
(à partir de 5 exempl.) 5 f. l'an

PUBLICITE
Toutes les insertions sont faites
à l'année
Une page entière 300 fr.
Une demi-page 175 fr.
Un quart de page 100 fr.

Bloavez laouen d'ar Vretoned
Ha peoc'h d'an holl dud vad er bed!

TAOLENN AR MIZ. — Bloavez mat, J. L'HELGOALC'H. — Breiz, — Preiz? — Kastell Kervaon, G. P. — Gwirioneziou da rei da glevet, J. U. — Roue al Laz, D. N. D. — Kenstrivadegou Bleun-Brug Gwened. — Hun ar Barz, ERWAN AR GALL. — Labouriou ar merc'hed wardro an ti, TINTIN ANNA. — E Foar an Nec'h, en deiz all! — Chapel Koad-ar-Roc'h, Y. B. — Breizad yaouank, klev 'ta! — Keleier ar miz. — Divinadennoù.

BLOAVEZ MAT

Bloavez mat d'id, bugel dinamm,
 A vousc'hoarz war divrec'h da vamm:
 Ra skuilho Doue, deiz ha noz,
 War da gavell, gliz e vennozi!

Bloavez mat d'id, skolaer bihan,
 War da leor stouet hep ehan:
 Ra vo Doue da Vestr kenta!
 Desket eo dreist an desketa!

Bloavez mat, paotr ha plac'h yaouank,
 A glask ruilha an diaoul er fank:
 Enep flaer ha stlabez ar gwall
 Ra zeuio Doue d'o tiwall!

Bloavez mat, ezech ha gwraegz
 Fichet gant bleun ho tiegez:
 War ho tal, mammou ha tadou,
 Ra fenno Doue e vadou!

Bloavez mat, tud koz, daoubleget
 Gant ar zammou ho peus douget:
 Ra blijo gant Doue beza
 Laouen d'ho teiziou diweza!

Bloavez mat d'eoc'h, tud mac'hagnet,
 Er gwele a boan astennet:
 Ra vo, bemdez, a-hed ar bloaz,
 Gant Doue louzaouet ho kloaz!

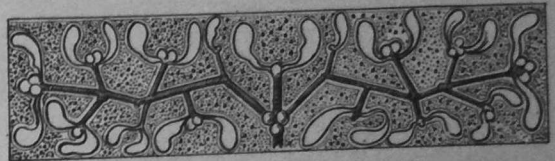
Bloavez mat, barzed Breiz-Izel,
 A nij soniou diouz o muzell;
 Ra vo, gant Doue, d'ho spered,
 Park ar varzoniez digoret!

Bloavez mat, beleien Arvor,
 Eman hoc'h hano em envor:
 Ra vleunio bepred, en-dro d'eoc'h,
 Ar garantez e skeud ar peoc'h!

Bloavez mat d'eoc'h, kenvroiz ker,
 O chom war ar meaz pe e ker:
 En ho tiez, ra vo Doue
 Kenta Mestr ha kenta Roue!

Bloavez mat d'id, o Breiz, va Bro,
 Ken krenv da feiz ha da zero:
 Ra vo, e dorn da yaouankiz,
 Hejet banniel flamm da frankiz!

J. L'HELGOUALCH, O. M. I.

BREIZ, — PREIZ?

D'eur pôtr yaouank katolik
 hag en deus savet klemmou
 eneb da venoziou ar *Bleun-Brug*

Lennet en deus bet ar pôtr yaouank-man, er
Feiz ha Breiz diweza, ar pennad-skrid : Breiz-
 Preiz? — hag an daou artickl VII ha XVII bet vo-
 tet, abaoe, en eur vodadeg, e Gwened, gant kannad-
 ded holl vureoioù ar *Bleun-Brug*.

Dizrei a raïmp, er miz a zeu, war ar vodadeg-ze.
 Ar pôtr yaouank-man a ra rebechou d'eomp eta
 abalamour d'an daou artickl-ze, o vezan ma tölont
 dismegans war e vignoned ha kenlabourerien, tud,
 emezan hag o deus gwestlet o holl nerz da bour-
 chas frankiz hor Breiz.

Hep dislavaret war ar poent-ze, ni a gav abeg
 enno, koulskoude, da genta, dre ma 'z int « neutr »,
 ger hag a dalv da lavaret e reont o labour hep
 stur, hep goulou, a-ziavêz da bep menoz relijius.
 Vit ne drofomp ket diwar hon hent, ha n'em em
 gollfomp ket e kreiz frazennou ha ne lavarfont
 netra, setu aman, dre c'houlenn ha respont ar pezh
 hon deus da zisklêria.

- Pesort relijion a zo e Breiz?
- Ar relijion gatolik.
- Daoust hag ar relijion gatolik ha hi a nac'h
 ouzomp ar gwir da vezan broadelerien?

- Nann, ne ra ket, tamm ebet!
- Daoust ha bez ez eus e Breiz eur gevredigez katolik ha broadel?
- Ya, bez ez eus.
- Hag eur gevredigez vroadel neutr, daoust ha bez ez eus ivez?
- Ya, bez ez eus ivez.
- Perak 'ta eur gevredigez neutr?
- Abalamour ma kred da Vretoned a zo eo ar relijion gatolik tra da ober gaou ouz ar spered broadel hag e vezer seul welloc'h broadeler ma vezer muioc'h distag diouz ar relijion-ze.
- Setu m'o deus savet eur gevredigez diouz o doare.
- Hag ar gatoliked?
- Ar gatoliked hag a gred d'ezo ne ra ar relijion nep gaou ouz o menoz broadel, a gred d'ezo, zoken, n'en deus gwir harp ebet nemeti, o deus savet ivez eur gevredigez diouz o doare.
- Daoust hag eur broadeler kristen, oc'h ouzout e sell ar gevredigez neutr ar relijion evel eur gwall-si, a c'hell rei d'ezi e hano?
- Ar rêzon a lavar nann.
- Da biou 'ta e roio e hano?
- Ar rêzon a lavar d'ezan e tle en em lakat er gevredigez katolik.
- Ya, met daoust hag hen e c'hell eur gevredigez vroadel katolik bezan dishual a-walc'h e kerver an eskibien, ar veleien d'ezi da c'hellout difenn mad Breiz, zoken a-eneb d'o youl?
- Da genta, arabad 'n em rei da gredi e c'hell mad ar vro bezan pourchaset a-ziavêz, nag eneb d'ar relijion; red eo eta en em glevet gant an dud a zo e penn an Iliz; — d'an eil, gwall dibôt eo ma en em gavfe tud a Iliz da zerc'hel da enebi, a-ratoz kaer, pa deuo tud a gredenn da zevel o mouez lîa d'en em unani evit diskouez d'ezo, eur wech, diou wech, ter gwech, ha bepred en eun doare dereat, e noazont ouz gwir ar Vro. — D'an trede, ma en em gav tabud diwarbenn tra pe dra hag a aparchant ispisial ouz ar gwir-ze (evel ar yez), arabad d'ar c'hatolik breton na tevel na koa-

c'ha, ken n'en do bet gellet lakât ar wirionez elec'h m'eman.

Hounnez eo hor c'hredenn hag hor reolenn.

Lavaromp eta d'an den yaouank-man, hag a zo eur c'hristen mat, penôs ma ne vije ket bet e Breiz eur gevredigez vroadel katolik, na bet gwir ebet da zevel unan, neuze en dije bet digarez, evit difenn gwiriou e Vro, da rei e hano d'unan neutr; met adalek ma 'z eus unan hag a zo penn-da-benn hervez e zoare hag e gredenn, n'en deus ket a wir da vont gant hini all ebet nemeti.

Houman a zo eus ar seurt gwirioneziou-ze ha n'ez eus enno na gwi, na pleg, na tro, eur wirionez eün ha rik, ken sklêr ha dour stivel.

N'eus digarez ebet da glask ganti, mui eget n'ez eus da glask gant ar wirionez all-man: daou ha daou a ra pevar.

Prederiit war gement-ze eur pennadig, ha c'houi ranko anzav n'hell ket spered mab den, mar deo kompouez, eün ha leal, tec'hel ac'hano.

Ar goukoux hag ar c'heveleg

Ar c'heveleg o tont er vro a c'houlenne ouz ar goukoux a oa o vont kuit:

Petra a zo a-nevez e Breiz?

ar goukoux a lavaras:

Lazerez ha krougerez eleiz:

te ha da ras

a vo krouget ha paket el las!

**Eur bloaz nevez 'zo roet d'eomp gant Doue
da boania evit hor Feiz hag hor Breiz.
D'al labour eta a-zevri !**

Kastell Kervaon

E parrez Kernilis, war eun tammig tosenñ a zo en tu kleiz d'an hent bras nevez, pa ziskenner d'an Diouriz, e kaver c'hoaz eur c'hoz tamm moger bennak kelc'het gand eun doufez ha n'eo ket kalz anat ken, ken goloet eo gand ar strouez. Eno eo edo gwechall kastell Kervaon, eur c'hastell hag e oa aes en em denna ennan da de-c'het a-raok al faeron hag e weled e douriou eus a bevar c'horn ar vro; unan anezo, breman ez eus kant vloaz, pe wardro, a oa c'hoaz en e zav, met pell a oa ne oa ennan o chom nemet brini ha kaouenned.

Cambry, o tremen dre Lesneven, a lavar e klevas eno, e oa hentchou dindan guz, leun a viltansou hag a denzoriou enno, da vont eus a gastell Lesneven da hini Kervaon.

Tiegez Kervaon a oa unan eus brudeta tiegeziou a oa e Leon. Aotronez Kervaon a oa da veza laket en hevelep renk gand Aotronez ar C'hastell, e Landunvez, ar Wern, e Koatkenan, e Plougerne, Langeouez, e Treouergat, Pennmarc'h, e Sant-Fregan, ar Manac'h, e Trevigne, e Plouneour-Trez, Tournemin, eus al Leskoat, e Plouguin, Kerlec'h, e Gwiltalmeze.

Pinvidik mor 'oant; Aotrou Kervaon p'en em gave eun eskob nevez e Kastell-Paol a oa unan eus ar pevar gwaz a veze o tougen postou e gador pa 'z aet d'e ziambroug, da Zant Per, d'e zigas d'an iliz-veur.

Kosa Aotrou a gaver o tougen ano an tiegez-se eo Alan Gervaon, eur marc'heg hag a zo bet sebeliet e Lokrist-an-Izelled, el lec'h ma weler e skeudenn, war e vaenbez, hanter c'holoet gand eur skoued, eul leon warnan; mervel a eure er bloaz 1253.

Beatrix Kervaon, e verc'h, da gredi eo, a zimezas da Fransez, aotrou Leskeleñ, e Plabennec; e Leskeleñ, e weler c'hoaz eur voudenn vras a oa bet savet warni eun tour gant sant Tenenan, da ziouall, ouz ar Zaozon, ar goueriaded a rede ar C'hoad dounna gand o chatal. Beatrix ne zimezas nemet goude beza bet asant he fried evit ma vije roet d'ar vugale an ano a Gervaon.

Alan Gervaon, o mab, a zisklerias, er bloaz 1294, e lue en em garga da veva daou varc'heg en arme an Duk; heman a dlue beza tad koz da Danguy Gervaon, aotrou Kervaon, Leskeleñ, ar Seiz-Ploue, (e Gwinevez) hag ar March e Trezilide, habiten Lesneven, er bloaz 1379. Dimezi a eure da unan eus a verc'hed an Aotrou Rohan ha bez 'e voe unan eus ar re a zinas Emgleo Gwerann, er bloaz 1381, a roe, da vat, kurunenn Duked Breiz da Yann Vontfort.

O mab Alan, dimezet gant Jann Rosmadec, en devoe eur mab, Tanguy, a zimezas, er bloaz 1419, gant Mac'harid Pennanech'h, mestrez Pennanech'h, e Plouenan. Bez 'e voe unan eus aotronez lez an Duk Yann ha pa voe prizonet e vestr, dre laer, gant Mac'harid Klisson e voe unan eus ar re genta o kas tregont den, armet gantan, d'e zilirat Evid e drugarekaat an Duk a hanvas anezan da gabiten, e Brest, er bloaz 1423 hag er bloaz 1453 e c'hellas kaout aotre, da zougenn e vanniel e penn e wazed pa 'z aje d'ar brezel ha da zével a-nevez e gastell.

E vab hena, Tanguy evedan, a zimezas da Vac'harid ar C'hastell; stourm a eure kalonek ouz ar C'hallaoued e Sant Albin an Hilibier; siouaz, frankiz Breiz a gouezas eno ouz torgenn d'an 28 a viz gouere 1488; 6.000 breizad a voe lazet o klask miret anezi en he sav; Tanguy Gervaon a voe prizonet. Eur breur yaouank d'ezan, Yann a deuas da veza eskob e Kastell-Paol hag a varvas er bloaz 1514; e iliz Gwinevez, e weler c'hoaz eur bez, — eur bez-eskob, — gand ar geriou *Memento finis* hag e leverer 'eo e vez; koulskoude en e destamant e c'houlenn beza sebeliet, en e iliz-veur, ha rak-se, da gredi eo, eman e relegou, en eun tu pe du, e gwask mogeriou iliz sant Paol.

Eur pempvet Tanguy, mab an hini emamp o paouez ober ano anezan aman, (sant Tanguy, anat eo, oa sant karet aotronez Kervaon; rei a rejont da iliz Kernilis e

skeudenn hag hini e c'hoar santez Heodez a virer c'hoaz, er barrez-ze, en deiz a hizio), a zimezas gant Louisa ar Forest. O mab hena Tanguy, dimezet gant Katell Rohan a varvas disher; e holl vadou a yeas neuze gand e c'hoar Franseza; houman e zimezas, er bloaz 1541 da Yann Bluskellec, aotrou Bruilliac, e Plounerin. Evel aotrou Leskeleñn, Yann Bluskellec a lezas e ano da goueza evit rei d'e vugate ano o mamm brudetoc'h eged e hini.

Yann Gervaoñ, mab hena Franseza, — Quermant pe Guermant — evel a skrive Brantom, an istorier gall, a oa anavezet dreist e lez roue Frans, dre ma oa t'er d'en em ganna, evid an distera digarez.

Kastell Kervaoñ, en amzer goz

Eun dervez, dreist-höll, e klaskas trabas ouz Yann ar Rohan hag o daou e voent gwall c'hlazet; ar Roue Charles IX a lakas anezo d'en em glevet, en eur embann e-unan, dirak holl dud e lez, e oant o daou, daou zen mat ha kalonek.

Er bloaz 1561 ar penn skanv-ze a gavas tu da implija gwelloc'h e nerz o vont da enezenn Malt da stourm ouz ar Vuzulmaned; en dizro, o veza aet d'en em vale'hi er Sein, ec'h en em veuzas, dre zaruoud, hag an Aotrou de Guise a oa gantan a vennas en em goll e-unan o klask e zavetei.

E vreur Mauris a zimezas gant Glaodina Goulaine hag e lec'h chom e Kervaoñ e savas eur maner nevez e Seiz Ploue, e Gwinevez; eur pennad hepken eus ar pez a zavas a zo c'hoaz en e zav, en deiz a hirio; e zaou vab a oa troet d'en em ganna, evel e vreur hena; e miz Ebrel 1584, Louis ha Kristof Kervaoñ a oa, war loan, harp e kêr Roazon, pa zigouzas ganto, e kreiz etre daou zenchentil

Jakez Tournemin, markiz Koatmeur, e kichen Landivisiau; mil bell a oa o doa kasoni outan; raktal ar c'hlezeier a en em groazas ha skei a voe graet kalet eus an eil tud hag egile; p'en em gavas an archerien, daou aotrou Kervaoñ a oa beuzet en o gwad ha markiz Koatmeur a oa astennet en o c'hichen ker glazet ma tie mervel, eun nebeut deizioù goudeze, e prizon Roazon, el lec'h m'oa bet laketa, war lavar an daou all a damalle anezan da veza klasket an tu d'e laza.

O c'hoar Glaodina dimezet er bloaz 1577 d'eun denchentil pinvidik bras diwardro Tours, Fransez ar Maille, a lakeas madou tiegez Kervaoñ da goueza e tiegez Maille. Daou vab o devoe; unan, Charl, a gemeras ano e dad; eun all, Fransez, a gemeras ano e vamm. Heman a voe lazeta er bloaz 1600 oc'h en em ganna ouz Gwilhou Simon, aotrou Tromenec, warlerc'h eun tamm trouz a oa savet etrezo, e iliz Landeda, o klask gouzout da biou anezo o daou, e oa d'heet kaout ar renk kenta en iliz-se. Maro aotrou yaouank Kervaoñ a lakeas ar vro a-bez e kaonv rak e vuntre a oa eur gwall zen, kaseet gand an holl, hag en doa kemeret tro eus a vrezelioù ar Re Unanet evid en em gloza e kastell Kervaoñ ha mont ac'hano goudeze, pa droe e benn, da laerez ar vro. Eskob Leon a zigoras prosez Gwilhou Simon ha ne ehanas ket outan ken na roas e c'her da zebelia korf an hini en devoa lazeta e chapel sant Laurans, harp ouz Tromenec; gwelet a c'heller atao eno bez Fransez Kervaoñ; war ar c'holoenn e weler e skeudenn gand e zaouarn kroaziet war e vruched, e dok houarn hag e vanegou en e gichen; maen bez aotrou Tromenec hag a oa gwechall e iliz Landeda a zo digaset di breman ivez.

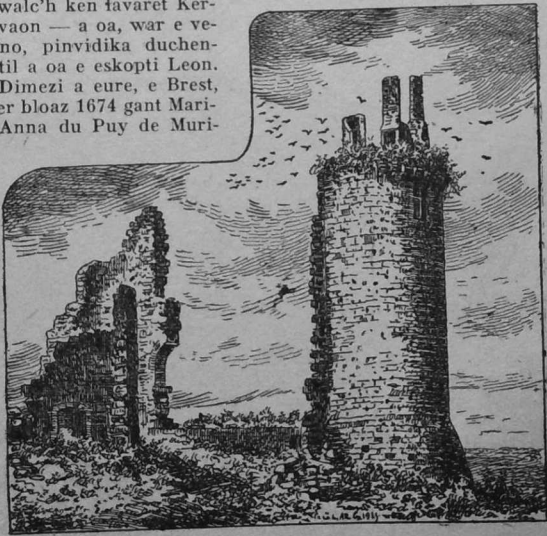
Chapel sant Laurans, — chapel an absolvenn — a zo eur chapel gaer ma vefe renket a-nevez; met evel m'eman breman eo eun d'uez he gwelet; an aoter a zo ouz torgenn; ar bez a zo digor; ar zent a zo redet pep hini en e hent; trist eo gwelet chapelioù evelse hag a zo moulet en o mein-ben istor ar Feiz hag istor ar Vro o koueza en o foull, an eil goude eben.

Charles Maille a deuas da veza markiz Kervaoñ er bloaz 1612; eur ofiser kalonek oa; stourm a eure er Rochell ouz ar brotestanted; eno e kouezas klanv; mont a reas da ziskuiza da gostezioù Tours met ne bareas ket; mervel a eure d'ar 14 a viz mezeven 1628 ha sebeliet e voe e iliz menec'h sant Fransez e Tours. E verourien, e Breiz-Izel o devoe keuz bras d'ezan ha person Kernilis, war gaiserou ar barrez, a reas, e gwerzioù latin, meuleudi an denchentil maro e kreiz e vrud. E wreg Charlotta d'Escoubleau he devoa roet eur mab d'ezan: Donasian; an den chentil-ze pinvidik dreizan e-unan a deuas da veza unan eus pinvidik atredon a oa e Breiz pa zimezas er bloaz 1644 gant Renea Plouec, markizez an Ti-

meur, e Poullaouen, mestrez ar Breignou, er Vourc'h-Wenn hag eun toullad mat a leveou all. Siouaz, gwad aotroned Kervaon a verve re vuan ha re dër e oant da vont d'en em ganna e « duel » daoust ma oa eun dra kondaonet gant lezennou an Iliz ha gant lezennou ar Vro. Er bloaz 1652 e savas tabud etre Donasian ha markiz ar C'hastell, diwar nebeud a dra hag ez ejont d'en em ganna o daou e bourc'h Berrien; daou a oa oc'h heul pep hini anezo hag a c'helle ivez, evel m'edo ar c'hiz, kemeret perz er stourmadeg; an taol ne badas ket pell; aotrou Koad ar Roc'h, e Komanna, a-du gand Aotrou ar C'hastell, a en em gargas da laza, hen, e-unan, tri enebour e vignon.

Intanvez Donasian a eil zimezas gant markiz Montgailhard, eun den hag a oa a-du gant Loeiz XIV a-eneb ar Vretoned, hag a lazas er bloaz 1675 e kastell an Timeur, Sebastian ar Balp, rener ar Gerneviz.

Eus he dimezi kenta he devoa bet meur a vogel; ar c'hosa, Charl-Sebastian a varvas oc'h en em ganna er bloaz 1672; an eil Donasian-Sebastian, a varvas e brezel Senef, er bloaz 1674; o breur yaouank, Herri Maille, markiz Karman, — dre ma oa kamambreou ha ne gavent ket brao a-walc'h ken favaret Kervaon — a oa, war e veno, pinvidika duhentil a oa e eskopti Leon. Dimezi a eure, e Brest, er bloaz 1674 gant Mari-Anna du Puy de Muri-

Kervaon evel m'edo c'hoaz er bloaz 1820

mais, eur vaouez a spered hag a zaremprede an Itron de Sevigne, eur c'hallez, diaes d'eur breizad he gouzanv pa anavez he liziri hag he devoa he lezhanvet « La Murinette Beauté ».

An Aotrou Herri, goude beza servichet ar vro, evel ofiser, ha savet bugale gaer, a en em dennas e Seiz-Ploue, da veva diouz e zanvez; eno e varvas er bloaz 1728. Forani en devoa graet kement a zanvez, m'en doa ranket gwerza kastell Kervaon er bloaz 1715 da eun den pinvidik bras eus an Auvergn, August Crozat e ano; heman, e c'hellit kredi, ne reas netra evit derc'hel ar c'hastell koz e ratre. Wardro ar bloaz 1760 e voe tennet mein anezan da ober iliz Lannilis; e ziveza mistri, Lauzun, Gontaut-Biron, ha Rohan-Guemene, tudhentil hag a oa holl o chom e Paris, n'oant ket nec'het o klask gouzout petra deuje da veza; wardro ar bloaz 1820 ne jome mui nemed eun tour en e zav, eun douribell gant chimalou uhel ha ledan warnan; met neuze e voe ezomm mein evid adsevel tour iliz Kernilis diskaret gand ar gurun er bloaz 1810 hag e voe peurziskaret, hep truez, an tour kozze a welet eus a bell hag a gomze kement d'an holl eus an amzer dremenet: tud a zo ha dre o dallentez a ra muioc'h a zroug, war an douar-man eged an dud falta dre o fallagriez.

Chapel Kervaon a oa savet en enor da zant Yvon. Eun dervez, war a leverer, an tan-gwall a grogas er c'hastell; ar mevellien hag ar plac'hed a rede da denna eus an ti an arrebeuri hag al tienachou talvoudusa; an aotrou, hen, a redas d'ar chapel hag en eur zont er maez gand ar skeudennou santel hag al listri sakr e youc'has: « Doue a-raok Kervaon! » hag e kasas ar pezh a oa gant an etre e zivrec'h, en eul lec'h ma ne oa ennan danjer ebet ken evito, hep teurel pled ouz an tan-gwall a zeve e beadra.

E gomz a voe kavet ker kaer ma kemeras e vugale anezi evid o ger: met pa deuas tiegez breizad Kervaon da veza eun tiegez gal, ar gomz koz a voe renket eun doare nevez ha lorc'hus, evel m'her gwelet c'hoaz d'an Dispac'h, war unan eus chimalou kastell ar Seiz-Ploue: *Carman, Dieu seul avant!*

G. P.

Gwirioneziou da rei da glevet

E Frans, er bloaz 1921, e voe 117.000 muioc'h o c'henelet eget o vervel; met en Allemagn, e voe 661.000. Dre 10.000, e Frans, ez oa 207, o c'henelet; ha 177, o vervel; en Allemagn, 253, o c'henelet; 143, o vervel.

Gounid, dre 10.000 den, e Frans: 30.
— en Allemagn: 110.

Abaoc'h 1921 ez a falloc'h c'hoaz an traou e Frans. Gant ken nebeut a dud, penaos e vo gelllet labourat mat ar vro? Chom a raio douarou da zougenn drez ha spenn, mankout a raio soudarded ha martoloded, ar c'hemm-werz gand ar broiou all a vo distet, ne vezo ket a dud da vont war al listri kemm-werz. Hag hor c'holoniou, penaos e c'hellimp o difenn, o lakat da dalvezout?

Anez Breiz, ar Frans a vije reuzeudik he stad, Breiz a ro d'ezhi eleiz a zoudarded, a vartoloded, tud da labourat an douarou, rak eus a Vreiz ez a bep bloaz eun niver bras a dud da labourat parkeier Frans.

A-raoc'h ar Revolution vras, n'oa e bro all ebet eus an Europ kement a dud hag e Frans, hag abalamour da-ze eo e c'hellas armeou ar Revolution ha re Napoleon ar meur delc'her penn d'an Europ a-bez.

Beteg ar Revolution, gouenn ar Fransizien a voe eur vouenn vat, krenv, fac'h a gorf hag a spered, an tiez a veze leun a vugale; doujans Doue a oa er c'halonou, ha gant doujans Doue, eienenn an holl vertuziou.

Met abaoe ar Revolution, ha muioc'h mui bemdez, ar Fransizien o deus kollet ar pezh a rea o nerz. E lec'h beza tud a galon, mat da labourat, karantezus e kenver ar re all, e teuont da zonzjal enno o-unan hepken, da glask hepken o flijadur er bed-man, da reiza o buhez en hevelep doare m'o dezo nebeut a labour hag a dregas, kalz a beoc'h hag a eürusted. Beva evito o-unan, ober kegin vat, ha chom pell war an douar hep poan, heb enkreiz, setu menoz ar Fransizien. balamour da-ze en tiegeziou ez eus nebeut a vugale, rak ar vugale a vez poan ganto ha trubuilh; koustout a reont da vaga, da wiska, da skolia, hag eo deuet ar c'hiz e Frans da gaout en tiegezh eur bugel hepken pe zaou, hag alies hini ebet, p'e gwir ez eus tost da zaou vilionn a diegeziou heb eur bugel. Setu aze frouez an deskadurez dizoue.

Pa veac'hit e Breiz, e welit er c'heriou, er bourkou, war an hentchou, eleis a vugale o c'hoari. En Allemagn, en Itali, hevelep tra. It e Frans, er c'hreisteiz, en Normandi, it en darn vrasa eus ar vro, ne welit ket a vugale. Unanik bennak en em gavo ganeoc'h bep an amzer, ha netra ken. Ar vro a zo goullou.

Ma tigorit, avat, ho tioukouarn da zelaou kanaouennoù Frans, e klevot traou iskis: traou lous, traou d'ober goap eus kement a veze enoret ha doujet gwechall: « Bevomp hor buhez, klaskomp hor plijadur, ha buan; debromp, evomp, dansomp, rak warc'hoaz marteze e varvimp. » Eur familh? D'ober petra? D'en em zieza? — E pep lec'h, er goveliou bras, er staliou labour, er ruiou, er parkeier ive siouaz! hag awechou en tiez dirag an holl, bras ha bihan, e vez kanet hevelep traou. Al leoriou, skignet a vilionou dre ar vro, a laka dirag an daoulagad sotoniou henvel, gourc'hemennou ar relijion laik.

Ya, spered ha kalon an dud e Frans a zo klanv, ha gwall-glanv, hag ar c'hlenved-ze a zo dies da barea. Ar c'horf ive a zo klanv. Ar ouenn n'eo mui krenv ha yac'h evel gwechall. An alkool, ar c'hlenved peultrin, ar c'hlenvejiou mezus o deus taget gouenn ar Fransizien ha dinerzet anezi.

Ouspenn-ze, ar c'houarnamant, al lezennou, e lec'h rei skoazell d'ar familhou niverus, o deus grêt droug bras d'ezo. Lavaret e ve n'eo gret al lezennou nemed evit tud dizemez. P'en deus unan bennak, dre e labour, dastumet eun tamm danvez, savet eur stal, prenet douar, staget parkeier an eil ouz egile endro da eun ti war ar mez, kerkent ha ma varv, e teu al lezenn da freuza ar pezh en doa gret, d'ober tammou eus ar parkeier en doa bet kement a boan o prena hag o staga an eil ouz egile, da lakat alies gwerza e stal, hag er stal-ze al labour a ehan, ha setu koll evid ar vro.

Pa vez votadeg, an den dimezet ha d'ezan kalz bugale n'en deuz nemed eur vouez evel an den dizemez pe an den hep bugale.

Eur pennadig zo, ez eus klasket ober eun dra bennak evid ar familhou niverus, met goustadik ez er, aon zo d'ober re, hag eur rumm dud hepken a vez gret stad outo: ar re a zo e karg dindan ar c'houarnamant; ar reze a zo paet mat, ha m'o deus bugale, e vez kresket kalz o fae d'ezo. Abalamour da-ze, eul lodenn vras eus ar Fransizien a glask beza e karg dindan ar c'houarnamant, hag e tilezont an douar, ar c'hemm-werz, evit kaout eun tam-mig karg, el lec'h m'o dezo nebeut a boan ha pae a-walc'h evit beva dienkreiz.

Met, ma n'ez eus nemet tud e karg, euz pelec'h e teuo arc'hant d'o faea? Ar pezh a ra nerz eur vro eo al labour douar, labour an uzinou, ar c'hemm-werz, ha ma vezont dilezet, ar vro buan a vezo paour. N'eo ket bet kavet c'hoaz an tu da gaout bara hep labourat an douar.

Eun dra all c'hoaz, hag a zo falloc'h. Abaoe 40 vloaz, e Frans, ne vez klasket nemed ober brezel d'ar relijion ha d'an Iliz, laza ar feiz e kalonou an dud e pep giz, ha dreist-holl dre ar skoliou dizoue. Hag evelse e tenner digand an dud o brasa tenzor hag an dra dalvoudusa evid

eur vro, rak tud a feiz a zo tud a urz, tud difeiz a zotud direiz. Dall eo ar c'houarnamant a ra brezel d'ar relijion, rak labourat a ra, war eun, enep mad ar vro.

Dre c'hras Doue, beteg-hen an darn vrasa eus tud Breiz a zo chomet dishenvel diouz tud Frans; meur a hini gwir eo, a zilez ar méziou evit mont e ker, met alies an dra-ze a c'hoarvez o veza ma n'eus ket a zouar a-walc'h evid an holl. Douar Breiz a zo labourer hag a zoug eost mat, hag ouspenn, ar Vretoned, evel ma lavaren, a labour ive kalz douar e Frans, en Dordogn hag e lec'h all. Ma rafe ar re all eveldo, ne vije ket ezomm da c'helver tud eus ar broiou all, evel ma vez gret breman, p'e gwir ez eus tri vilion a zivroidi e Frans! tost d'an daouezekvet eus an dud!

Ar Vretoned zalc'h d'o feiz, d'o c'hredennou, d'o gizioù santel. Harpa a reont ouz menozioù fall ar Fransizien, hag evelse e reont kalz vad d'ar Frans. Muioc'h a vad a rafent c'hoaz, m'o defe muioc'h a hardisiegezh, eur wech ét eus o bro, ma kendalc'hfent da veza evel ma reont e Breiz, rak gant Breiz eman ar wirionez. Evit chom en he sav, eur vro a dle kaout doujans Doue, karet al labour, kaout tiegezioù leun a vugale. Eur vro hag a zilezfe Doue, eur vro hag a zilezfe al labour, eur vro hag a vije enni muioc'h a dud o vervel eget o c'henel, ar vro-ze, skler eo, a vije war an hent d'en em goll.

J. U.

ROUE AL LAZ

Ne zalc'hin ket pelloc'h da gonta d'eoc'h hon baleadenou: ken na zigouezjomp demdost da Dremuzon, e kerzas brao an traou ganeomp. Eno, evit tec'het aròk eur bagad Re C'hlas o tont a-benn d'eomp, e rankjomp en em guz en eur goz forn pe goueza mik etre o daouarn. Arabad d'eomp koll hon holl boan en eur arruout er pal; rak arru e oamp elec'h hon doa d'en em gaout. Eul leoiñ pelloc'h, en eun tammik ostaleri distro, e lavaras an Tokous d'in: « Setu aman an ti! » Eno e chomjomp tri deiz da c'headal. Noz deiz ne rejomp nemet kousket; skwiz maro e oamp, brevet hon c'horf, tanet hon treid, — va re, da vihana, — ha feaz va izili. An trede deiz, eun tamm aròk hanter-nouz, eun aneval a glevjomp o chom a-zav dirak an ti ha kerkent e voe skoet daou dól war an nor. An ostiz a ziskennas, ha ni a zavas ive. Ar markiz Ar Rouári eo e oa, e-unan-penn. An Tokous a gasas ar marc'h d'ar marchosi da ziskwiza epad eun eur ha ni a bignas d'an nec'h, en eur zolier serret kloz, fenestr ebet war-

nan nemet eur werenn 'barz an doenn. An Tokous a oa chomet d'ober ged; an ostiz a zigasas eun tamm boed tomm bennak. Ar markiz en doa digoret eur zac'h lér hag, en eur zibri, e tispake paperou dirazan.

— Petra, emezan, a zonjoc'h-hu eus gouarnamant Pariz?

— Sal, emoun-me, na vefe ket bet lec'h da gomz anezan biskoaz!

— Ma kirit hep dale ne vezo kelou ebet anezan ken!

Hag e tisklêrias d'in neuze e oa souden eun arme savet a-ziavéz bro ha renet gant ar Prus, nemet d'he heul e oa ive eleiz a dud, noblans ha bourc'hizien, mignoned d'ar roue, hag a deuje d'ober breze da bôtred an Disoac'h ha da lakat ar roue a-neve war e drôn. Dal ma 'n em gavje ar re-ze e kêr Châlon, raktal an urz a vije roet d'ar Vretoned d'en em zefe holl d'o zro hag ar gouarnamant yudas, tapet etre daou dan, a rankje plegan hag ar pennou anezan a vije didorniet ha laket er prizon. Ar markiz a c'houlennas diganeomp ha kaout a reemp mat ar menoz-ze. Me a lavaras ya, nemet e c'houlennis sklêrijenn diwarbenn doare an dud hag an armou aman, er vro.

Ar Rouári a lakas paperou etre ma daouarn; enno, emezan, e kavjen respont d'am goulennoù; hag e kuitas ac'hanomp wardro teir eur da welet c'hoaz mignoned all hag en doa kentel ivez da rei d'ezo.

Varc'hoaz da noz, pa vezimp diskwisoc'h, e refomp hiroch kôzeadenn e Toull-an-Houc'h... Karout a rajemp breman kaout, hep gedal pelloc'h, korn pe gorn d'ober eun hun, rak an distro a zo bet feazus ivez.

O daoulagad o-daou a oa maro en o fenn hag an Tokous bras a horjelle diouz e goaze ma venne koueza war gein e vignon Pierig azeet war eur skaon ouz e goste.

Kevareg a zavas hag o c'hasas d'an ti kouezet ha boed a gasas gantan ivez da lakat en o c'hichen 'benn ma tihunjent.

**

— Klevit mignoned, eme ar C'hloareg d'e dud, pa en em gavjont holl dastumet eur wech c'hoaz e Toull-an-houc'h, setu aman war e hed disklêriet ar pez n'am boa grêt nemet toulla d'eoc'h dec'h da noz. Markiz ar Rouári a c'houlenn ac'hanomp da vont gantan, abenn tri pe bevar miz aman, da Bariz, da ziskarr pôtrede an Dispac'h ha da zigas ar roue war e drôn... Ne vezimp ket hon unan; eun armead a-bez emae o sevel, rak a bep tu a Vreiz en devo soudarded da vont d'e heul. Ouspenn 15.000 e vezimp. Bezan hon devo kement hon do ezomm: fu-zuilhou, bouliji, sabrinier. Eul lestr a dle disken war an ôd, demdost da Zant-Brieg, ha digas eno a bep seurt armou hag arc'hant... Petra gavit a ze?

— Penôs? eme Gevareg, a belec'h en deus gatloud d'ober kemend all?

— A-beurs breudeur ar roue a zo du-ze, e Koblantz, en harlu. Diskouezet en deus d'in liziri diganto ha roet en deus d'in, evidon, eur paper sinet gant breur ar roue ha peurskrivet gant ar Rouâri hag am hanv, me, da vestr war gement soudard a vo savet er c'horn-man.

— Ni a yelo da zifenn ar roue, eme Riwall; ha ni, petra hon devo 'vit hon digoll?

— Pae mat ho pezo, war a lavar ar markiz.

— N'eo ket arc'hant a fell d'eomp da genta. Daoust ha ne vo ket roet frankiz da Vreiz gant ar roue p'o devo ar Vretoned roet frankiz d'ezan?

— An dra-ze ivez am eus goulennet digant ar Rouâri, eme ar C'hloareg...

An daou Dhepôt, Kersôzon, an Tokous, holl e savjont o fennou da chilaou.

— Ac'hanta? emezint.

— Goulennet am eus, n'eo ket hepken promesaou a veg da veg, met skridou hag e vefe merket sklêr warnezo pehini a vo gopr ar Vretoned... Ar Rouâri a zo eveldomp, eun den techet da zellet muioc'h ouz Breiz eget ouz ar roue.

— Ha! ha!... An holl a dridas gant levez.

— Diskouezet en deus d'in eur paper en deus bet savet, eur brezegenn grêt da gas a bep tu evit gounit soudarded etouez ar Vretoned, hag e lavar evellen:

« Ha c'houi, Bretoned, va mignoned, fellout a ra d'in rei tu d'eoc'h da adgounit ho frankiziu koz hag a oa gwella harp ho relijion, gwella diazez ar peoc'h en ho touez hag ar pez a dalveze ar muia d'eoc'h da bourchas pinvidigez. » (1)

Ar pemp den a zavas en o zav-sounn hag a loskas eur youc'hadenn skiltr ken ma tregernas ar volz douar a-us d'o fenn.

— Arabad youc'hal! eme ar C'hloareg: n'omp ket trec'h c'hoaz, hag ar bôtred c'hlas a zo wardro. Unan ac'hannoc'h d'ober eur redadenn ermêz ha neuze me a gonto d'eoc'h doare an têt bras emae o klask skei.

Riwall, ar skanva, a lammaz ermêz da genta. Ar re all a azezas hag en lakas pep hini da lavaret e bôz diwarbenn prezegenn ar Rouâri.

— A dra zûr, eme Gevareg, n'hellomp ket chom evellen!

Hogen, ac'han n'eus diflip ebet evidomp nemet dre ar frankiz gounezet da vat, evidomp hag evit hor bro, pe dre gontel ar c'hilhotin. N'omp ket eta evit respont nan d'an Otrou ar Rouâri.

— Ne gredan ket ivez, eme ar C'hloareg, rak den a galon eo, ouspenn m'eo leal e gaoz. Goude m'en doa kui-

taet an ostaleri elec'h m'hon doa en em welet, e c'houlenis diouz e zoare digant an ostiz. Setu petra a lâvaris heman d'in: « An O. ar Rouâri, emezan, a zo eun den dispar. Roet en deus repu en e barrouz da bevarzek beleg a ya da lavaret an oferenn d'e gastell. Goude m'en deus madou bras hag e c'hellfe brao beva dizoursi, setu ma vez noz deiz o redek bro evit lakat ar bobl d'en em zével eneb ar gouarnamant milliget a zo deut d'hon c'has-tiza. Eun dek mil bennak a dud en deus savet evelse, drezan e-unan pe dre e vignoned. Me gred e vo hepdale roet an urz da gerzet war Barik, endra ma teuo breudeur ar roue, gant eun arme, da lakat seziz warni diouz an tu all.

— Bez' en deus eta arc'hant bras?

— Kaset e vez d'ezan alies eus Koblantz ha gant an arc'hant-ze en deuz prenet armou e Bro-Zôz, e Jerzey. Ac'hano e tle digouezout c'hoaz hepdale 1.800 fuzuilh, bouliji hag ivez kanoliou...

— Arabad gedal pelloc'h, eme Gevareg. Bodomp tud muia m'hellfomp! Setu ni pemp aman; a-benn eiz deiz, ni hon do kavet hep a zek all!

E oa ar C'hloareg o vont da respont, pa voe klevet eun diruilhadeg ouz genou Toull-an-Houc'h, ha kerkent, en em gavent eno pemp pe c'houec'h den, o tihelkal, berr warnezo, araok m'en doa gelllet Kevareg, na hini ebet eus ar re all, kregi war o armou. Met ar re-man n'eo ket enebourien e oant; Riwall a oa en o zouez:

— Ah! emezan, lez-int breman da redek! Gwall dano eo o fri... mar hon c'havont aman!

— Pesort neventi 'zo 'ta? eme ar C'hloareg, o tostet ouz an dud-man.

— Aotrou Kersôzon, eme unan anezo; ni renke dont d'ho kaout aman pe bezan laz! Kont te d'an aotrou petra zo c'hoarvezet, te, Rene ar c'hôr, hag a zo bet ar muian a vec'h warnout!

An hini a c'halved Rene ar C'hôr a oa eno 'n e zav e benn pleget war e jave. Pa voe galvet, e troas e zellou 'vel eun den sabatuet, e ziourec'h e-pign ouz e gorf hag e reas eun torch d'e dal e tivere ar gwad dioutan.

— Gloazet oc'h? eme ar C'hloareg. Aman ez eus peadra d'ho louzaoui.

Riwall a glaskas tienou dour, hôleu hag e voe gwalc'het e dal d'ar pôtr.

An holen o kregi en e c'houli, eun têt sabren war lein e benn, a rea d'ezan skrignal e zent.

— A-benn tri deiz e vi pare, eme ar C'hloareg. Eur glo-penn a teus ha n'eo ket tano; Mat eo ze d'it!

— Oh! eme neman, forz pegen kalet eo hini Fanch ar Gall, mar kouez ma dorn warni!

Hag e skrigne e zent adarre.

— Lavar 'ta, eme Gevareg, petra zo c'hoarvezet ganit?

(1) Tennet eus Buhez Markiz ar Rouâri, gant Lenôtre, p. 133, notenn 1.

— M'hen tou d'eoc'h, emezan, ne zigasfont ken du-man beleien intru!

— Ah! eme ar C'hloareg, krog ez peus bet diwarben eur beleg intru?

— Dec'h da noz, emezan, o doa digaset anezan d'ar bourk. Marteze e oant ugent soudard endro d'ezan, marteze e oant hanter-kant! Me eo ar zakrist hag e kavjont Fanchig ar Gall, an ostiz et a-du ganto, da glask ac'hanon. Heman ha me n'omp ket mignoned, ah! nan, avat! Abaoe m'en deus kustumet rei bodenn d'ar Re C'hlas, va zreid n'int ket bet en e di nag e re 'n em hini. Pa welas anezan war doull an nor, — ne deuas ket pelloc'h, — va gwreg a lavaras d'in: Arru eo Fanchig ar Gall! — Tap d'in 'ta va bouc'hal! 'mon-me. O klevet ar c'homzouze, Fanchig a dec'has kuit 'n eur youc'hal... Ha setu ar zoudarded o tont 'vit e zifenn... An dro-man, mar am boa lavaret arôk, e tapis peg em bouc'hal... Droug spontus a oa ennon, hag e lammis en o zouez hag e treuzis ar vandenn, o tiskarr tri pe bevar, hag ar person intru war ar marc'had.

Unan bras, eun ofiser, me gred, a zare'hoas ganin eun töl sabren pa oan o tremen ebiou d'ezan, ma kouezis vel eul leue war greiz an hent bras...

Unan yaouank hag a oa e zell war Rene ar C'hôr, 'vel o c'hortoz pegoulz en divije ar gaoz gantan, a grogas d'e dro.

— Me a oa eno, emezan, pa roas an ofiser glas eun taol sabren d'it hag e rois lamm d'ezan, d'e dro, 'n eur stlepel eur sparf d'ezan etre e ziuhar. Me neuze ive a dapas eur flipad digant eur mab-gagn « sans-culotte » hag en doa laket e fuzuilh d'ober eur freilh. Met, pôtre, kredit ne chomis ket en e zle! Ar grabanad a zistagie gantan a lakas anezan d'ober pempeoudenn!... 'Benn neuze, e oa tud war ar bourk, sof-kont, ha darn all a zirede c'hoaz a ziwardro, rak unan bennak a oa pignet en tour da zôn kloc'h an tan...

— Ar Re C'hlas, eme eun trede, eur pôtr teo, eur c'houzoug berr d'ezan 'vel hini eur ribod, a glaskas o zreid, darn anezo; eun dek bennak, bodet endro d'o ofiser, ar re-ze, avat, a zalc'has penp. Fuzuilh o doa ha tenna a reant ganto... Petra d'ober? Pep hini a skarzas gwella m'hellas. Ni hon fevar a deue war ar memez hent...

— Me, eo Rene ar C'hôr, a oa divatet ha 'n em gavet, pa zavis, lec'h ma oa an tri-man...

— Setu, eme ar pôtr tev, ar Re C'hlas, o klask tapout ar zakrist, a deuas war hon lerc'h en eur vandenn. An daou-man bet gloazet, a zilerc'he... paket e vijemp bet, panevert, n'ouzon ket eus a belec'h, unan bennak a lóskas eun tenn hag an tenn-ze a wintras eur « sans-culotte »... Ar re-all a chomas a-zav eur pennad ha, kerkent, en em lakjont da glask warlerc'h an tenn-ze, en eul lam-

mat a-gleiz hag a-zehou, er parkou nesa... Ni a skampas e keit-ze. Betegout, avat, na dapjemp hon fall o tizrei war hon c'hiz, e teujomp 'trezek aman da glask repu...

— Ha me, eme Riwall, a gavas anezo en eur ober va zrol!

— Mat eo! eme ar C'hloareg; chom ganeomp a c'hellit betek varc'hoaz; varc'hoaz, c'houi a yelo, gant ar re-man, d'ober an dro da bedi an dud da zont e kuz, goude serrnoz, da gastel Kersôzon. Eno, er c'hao, e vezo grêt digemer d'ezo...

Ar C'hloareg a gontas a-neve e dro e Zant-Brieg hag an divizou grêt etrezan hag ar markiz Ar Rouâri. Neuze, e c'houlennas ouz ar re-man.

— Ha kaout a ra d'eoc'h e kavimp tud da zont d'hon heuilh?

— Petra? eme ar zakrist; tud, ya, pez a garfet, rak ôg omp arru gant ar vuhez-man! Red eo kaout eur fin bennak! Ha mar ne zavomp ket ni, gwazed, pesort fin a vo? E vezo troc'het hon gouzoug d'eomp holl evel da yerdour! Eur foeltr vez e vefe! Kasint ganto eta arc'hant, dilhajou, kig-sall, patatez, bara! Ar parkou, da vihana, a chomo aze, ha pa hon do torret o fennou ouz ar Re C'hlas, ni a gavo hon farkou adarre!

— Gwir a lavarez, sakrist, eme Gevareg; eno eo red d'eomp koueza pe vezan dizenoret a-grenn. Awalc'h hon deus gouzanvet breman, evit diskouez n'eo ket ni a zo o klask ar brezel. Me eo bet lazet va mamm d'in!

— Me, eme ar C'hloareg, eo bet laeret d'in va feadral Hag holl eo bet diframmet diganeomp hor relijion hag hor beleien!

— C'hanta, pôtre, eme Riwall, argaset o deus ac'hanomp d'ar c'hoajou da veva etouez ar bleizi. Gwaz aze! Hiviziken ni vezo bleizi evito!

Hag an holl en eur vouez, a youc'has:

— Ya! bleizi! bleizi!

Breiziz, lennit :

La Langue Bretonne en 40 leçons, par F. Vallée, 6e édition, imprimerie Saint-Guillaume, Saint-Brieuc, et chez tous les libraires de la Bretagne.

Prix, franco. 3,50

Notennou diwar-benn Istor ha Sevenadur ar Gelted koz (Notes sur l'Histoire et la Civilisation celtique) par Meven Mordiern et Abherve: 7 volumes avec lexiques, notes, cartes, etc. Chez R. Le Roux, St-Hélory, Pordic (Côtes-du-Nord).

Prix, franco. 2,15

Marc'hehadenn Atepomaros tennet eus Skella Segobrani, chez R. Le Roux, Pordic.

Prix, franco. 1 fr.

GOUELIOU BLEUN-BRUG

Gwened ha Santez-Anna-Wened

(13, 14, 15, 16 a viz Gwengolo)

KENSTRIVADEGOU

I. **KOMZ-PLEN** (Prose). — Goude beza sellet piz endro-d'eo'h hag en em zonzjet ervat, lavarit pesort chenchamaouchou a vefe d'ober evit gwellaat stad pep den, evel labourer, — evel penn-tiegez.

II. — **BARZONIEZ** (gwerz). — Klemmou eul labourer yaouank kuitaet gantan e di hag e vro, e zonzj gounit forz ar-c'hant er c'hériou bras. Poan o veva ha klenved eo en deus paket.

III. — **KENSTRIVADEG AN AO. ROUDOT**. — Ar gerent, e meur e lec'h, a zo krog da gomz gaileg, — ha pesort galleg! — ouz o bugale vihan. — Pétra zo kiriek da ze? Penôs terri ar c'hiz fall-ze?

IV. — **KENSTRIVADEG ARZUR DE LA BORDERIE**.
Penôs e ententet-hu eur Vreiz dishual? Penôs lakat da zevl e sperejou ar Vretoned an ioul da veva dishual ha da ren etrezo o-unan hepken o buhez evit ar pezh a zell ouz ar c'henerz, — al labour, — ar yez hag ar skolioù?

V. — **DISPLEGADEG**. — Hun ar Barz, a gavoc'h er bajenn warlerc'h.

VI. — **LENNADEG VREZONEG**. — Etre ar vugale o do roet o hanoù da **Vreuziezh ar Brezoneg** en o rann-vro.

Eur genstrivadeg all, dre skrid, **Kenstrivadeg Gweltas**, a vo savet ivez, evel warlene, ha laket aman da gouz gouelioù Pask.

VII. — **PREZEGEREZ** (Eloquence). — Ar garantez e kenver an ti e vezer bet ganet ha savet ennan.

Ce concours inauguré en 1924, avec succès, comporte trois prix: un premier, de 200 fr., donné par **Feiz ha Breiz**, un second, de 150 fr. et un troisième de 100 fr.

Le jury d'éloquence sera présidé, comme toujours, par **M. E. Ernaut**, chevalier de la Légion d'honneur, professeur à la Faculté de Poitiers et président de la **Breuriezh-Veur ar Brezoneg**.

Le Concours d'éloquence est ouvert à tous les jeunes Bretons de 17 à 25 ans, sans distinction, quel que soit le dialecte dont ils se servent.

Les dix concurrents dont les épreuves écrites obtiennent les meilleures notes peuvent seuls prendre part à l'épreuve orale.

Les dix concurrents admis à participer à l'épreuve orale, devront se présenter devant les membres du Jury, à Sainte-Anne d'Auray, le 16 septembre prochain et recevront à cet effet, une indemnité de déplacement de 20 francs. (1)

(1) Gwelit war **Gorn-Boud** ar miz-man an VIII ha IX^{vet} ha X^{vet} kenstrivadeg.

Hun ar Barz

E kreiz ma hun, eur wech a voe,
Me oa d'an noz, war ar mene,
War Mene-Du, a gave d'in
Hag an noz didrouz ha sklintin.

Ha gand ar mene, em c'hichen,
E tremene tud a vanden;
A-rumm da rumm, war ar mene,
Tud an Arvor a dremene.

Gand o falz aour hag o sae wenn,
An Drouized oa barz ar penn;
Ha 'barz ar penn oa Drouized,
ha kevred gante oa Barzed.

Hag an telennou a zone,
Ar Varzed gante a gane:
— « Tan 'barz en oabl! tan ha kurun!
Ema taran war veg ar run! »

Drouized ha Barzed gante,
Tud a vrezel zeue goude;
Tud ter ha krenv, tud a vrezel,
O vont a-raok, war an avel.

Hag an telennou a zone
Ar Varzed gante a gane:
— « Tan, dir ha tan! tan, dir ha gwad!
Paotred Arvor, argad! argad! »

Diarc'hen, eur zae reun gantan,
Eur Beleg oa goude 'r re-man.
'N e gerc'hen, kroaz Salver ar bed;
Ouz hen heul ive oa Barzed.

Hag an telennou a zone
Ar Varzed gante a gane:
— « Stouomp hon pennou d'an douar
Dirak Doue bras ar C'halvar! »

Setu, war lerc'h tud a vrezel,
Marc'heien urzet Breiz-Izel,
A-benn da benn, harnezet mat,
Peb a groaz-ruz war o dilhad.

Ha trouz bras gante o tremen,
Ken a dregarne ar zaonenn;
Barzed gante o vont en hent
Ha Beleien 'n o diagent.

Hag an telennou a zone,
Ar Varzed gante a gane:
— « An Aotrou Doue 'c'hourc'hemenn!
Da Vro 'r Zav-Heol d'eomp d'hen difenn! »

Pa oa ar re-man tremenet,
E welis ar Re-Unanet;
Na Barz, na Beleg heul ane,
Met Kergourtez er penn gante.

'Met Kergourtez, eur gwir Vreton!
Hag holl e kanent a galon:
— « Evid ar Vro, evid ar Fe,
A-raok! a-raok! Paotred Kerne! »

Ar Chouanted avat, goude,
A welis o tremen ive,
Ha gante tudchential ar Vro,
Tud dispouron rak ar maro.

Gwilhou Arvern, gante kevred,
A gane, ziskane bepred:
— « Pe beza lazet, pe lazan,
Lazan avat eo ar gwellan! »

Kriz ha kalet vije neuze,
War Mene-Du neb na ouelje,
O welet eun dall o tremen,
Gantan d'e gas 'met e gi gwenn.

O klevet o kana eun dall
Kanaouennou an amzer fall:
— « Lazet ar C'hont, gwasket an dud,
An dud paour evel loened mut! »

Ha ker klemmus e oa e zon,
ken e hantere ma c'halon...
Pa dremenat, gant kezeg bras
Koz Gallaoued, gwisket e glas.

Pa dremenat koz Gallaoued
Gand o c'hezeg o vont d'ar red,
ken deus diskaret ar paour kez,
E mesk ar vein, e mesk an drez.

Ha ken en deus strinket e wad,
Den d'e zikour 'met e gi mat,
Met e gi mat a hirvoude
Hag ar paour koz a lavare:

— « Aotrou Doue, ma sikouret,
Lazet eun gand ar C'hallaoued! »
Hag ar C'hallaoued a c'hoarze
Hag o vont kuit a lavare:

— « Mat zo grêt d'it-te, truilhennek,
Torr-penn gant da goz Brezoneg! »
Hag i kuit ha d'an daou lamm ru,
ken e strinke 'r vein en daou du.

Ha me o welet eun itron,
O tonet diwar du Nizon;
Hag ar paour koz he deus savet
Hag en he c'har deus hen laket.

Ha d'ar red neuze ha d'ar gêr,
Ha d'ar red trezeg ar maner;
Laket ar paour 'n eur gwele mat,
Gant lien gwenn sec'het e wad.

Hag a-benn eun teir zun goude
Ar paour kêt dall a oa pare,
Hag adarre en deus kanet
Gwerziou an amzer dremenet.

Hag an Itron a zelaoue,
He mab bihan ive a re,
Hag o daou o deus bet desket
Gwerziou an amzer dremenet.

Gwerziou an amzer dremenet,
Kanouennou ar Vretoned...
Hag ar mab, gantan eun delenn,
en deus laosket eur youc'hadenn.

Eur youc'hadenn en deus laosket
Ken en deus distonet ar bed,
Distonet holl, douar ha mor,
Gant kanouennou an Arvor!

Bet droug gand an neb 'a garo,
Ar Brezoneg n'eo ket maro,
A drugare an Itron ger
Hag an Aotrou a Gervarker.

(1894) Erwan AR GALL.

LABOURIOU AR MERC'HED WARDRO AN TI

Kenteliou Tintin Anna

IXe PENNAD

AL LOENED

Ar vaouez, en he c'hêr, a dle beza henvel ouz ar wenanenn: savet abred ha bepred o labourat.

Ma vez net an ti ganti, ar boued pourchaset mat, ar vugale gwisket dereat ha savet e' doujans Doue; ma vez ententet, gant skiant ha preder, ouz ar re glanv, a dra sur, n'eus ket da glemm anezi.

Koulskoude, eun tamm labour bennak he deus da ober ivez, er mêz eus an ti; ar wenanenn a labour, epad an deiz, tro-war-dro d'he c'hestenn; nijal a ra eus an eil bleunenn d'eben, ken he devez dastumet mel awalc'h da zikas d'ar gêr; kana a ra en eur vont hag en eur zont aketus atao d'he dever, evel ma rank beza eur vaouez kempenn.

Evit mad an holl e labour hag an dra-ze a laka laouenedigez en he c'halon; evit mad ar re a zo en he serr e rank ar vaouez teurel pled war gement a zell outi; er mêz eus he zi, ez eus krevier; er c'hrevier ez eus kezeg, saout, moc'h koulined (1) ha yer; gounid a vez diouto holl, pa vezer war evez anezo; da eo eta poania ganto, muia ma c'heller ha beza mat outo, p'eo gwir emaint war an douar-man evit renta servich d'eomp.

Gwechall, al labourer a gomze evel-hen ouz e gazeg yaouank: « Va bouch bihan, sav en da zav, ma welin penaos out stummet gant Doue; Sounn out laket gantan war da zivesker askournek; da gein a zo eun-tenn; da gorf, ledan ha doun a zo tost d'an douar; me gred e ri eur gazegig vrao, rak digor out en a-raok koulz hag en a-drenv; en da lagad ez eus kement a skiant hag en hini eun den; gwir vreizadez out ivez gant da liou rouan; hon daou e raimp labour vat a-gevred; evit c'hoaz ez peus eun tamm aoun razoun; n'anavevez ket da vestr; dont a ri hag ez pezo fizians ennoun; ne lakin ket a vec'hiou re vras d'it, rak nerz eul loen n'eo ket divent; n'eo ket gant houarn ha dir eo ez eo graet e izili; pa vezin feas o vale, e savin er c'harr; en diskennou e lakin ar votez ouz ar

(1) Koulined: lapins.

rod ma vezo nebeutoc'h a vec'h warnout; er saoiu e valein skoaz-ouz-skoaz ganez, en eur gana pe en eur zutal, ha bep an amzer e c'helli ehana; an tamm bara laketa em godell gand ar wreg a vezo daou-hanteret, rak gounezet ez pezo da lod! Hizio en hent, warc'hoaz ouz an alar, ne skuizin ket re ac'hanout; damant em bezo d'it muioc'h eget d'am c'herc'h, ha ma rankan, Doue ra viro, da werza d'an estren e teuio an dour em daoulagad pa dostaio ar mare d'en em guitaat; e kreiz da benn, etre da zaoulagad, e lakin eur pok ha gant devosion e livirin: « Sant Alar r'az pennigo! »

Hon tadou koz a garie o anevaled; evel ar Zent, e vezent mat outo; o anaout a raent evit krouadurien da Zoue, laketa gantan, war an douar, evit hor sikour ha nann evit bez gwallgaset ganeomp, na rei tro da veur a hini, siouaz, da lavaret, en aner, hano santel an Aotrou Doue.

Beza yut ouz an anevaled a zo en em lakaat izeloc'h egeto, ha diskouez kaout nebeutoc'h a skiant egeto. Dre gaer e teuer a-benn anezo kalz gwelloc'h eget dre heg.

Ne jomin ket pell da gomz diarbenn ar c'hezeg, rag an dra-ze a zell muioc'h ouz ar wazed hag eman ar c'hiz ganto da lavaret:

Lavariou merc'hed,
Gwech e vez gwir, gwech ne vez ket!

Ha koulskoude ma c'hellfe ar merc'hed rei eun ali bennak diarbenn an netadurez ne vankfe ket kement a gezeg hag a ra breman. Hanter-amzer, o c'hlenvejou a deu dre riou, dre skuizder, dre voued fall, dre loustoni; en eur ger; dre leziregez pe dre fallagriez o ferc'hen.

Dleet e vije kemeret amzer da brederia outo, derc'hel net o c'hraou, sec'h ar c'holo dindanno; o zerchi gant kolo pa vezont bet o labourat; gwalc'hi o divesker; lemmel euz o zreid an traou louz a zo en em fourret enno; evito koulz hag evid an dud, e kenver beza net, eman ar yec'hed; ha beza net a zo aes e-skoaz ma 'z eo para.

En hanv, an dour re yen a zo noazus d'an anevaled, dreist-holl pa c'houezont: teurel evez a ranker da denna dour eus ar puns, teir pe beder eur a-raok ma vez ezomm anezan hag eun dra vat eo lakat eul loaiad gwinegr ebarz. An dour feunteun a ro re griz en hanv; arabad lezel ar c'hezeg da eva anezan.

Ar pez a zo gwir evid ar c'hezeg a zo gwir evid al loened all: ar c'hrevier a rank beza net hag ear a vezo roet d'ezo alies.

Ar vioc'h

Ar zaout hag ar moc'h ar c'houlined (lapined) hag ar yer, setu aze avat loened hag a zell ouz ar vaouez; d'ez i vezo tamallet ma chenchont pe ma klanvont, met gant

ma talc'ho anezo kempenn ha ma vago mat anezo n'he deus nemet plijadur da gaout war o zro.

Eru vioc'h vat a vezo ledan he diouiskoaz, moan he fenn, berr he divesker; he dibab a ranker; rak bioc'h ha bioc'h a zo! an hini ne roio nemet 3 litrad laez bemdez a gousto keit da veva hag an hini a roio 15 pe 20; ar re a zo boaz da brena saout ne faziont ket kalz.

Gouzout dibab ar zaout mat da rei laez, rei boued mat d'ezo, o dere'hel dilastez, setu tri dra red evit kaout eur gwenneg bennak diouto; eun dra all a zo c'hoaz: ma vezont gorret gand eur vaouez diskempenn e kollint o laez, rak an drusa hag ar gwella eo a deu da ziveza; ma vez droug, dalc'h mat atao, er vaouez a vez ouz o goro; ma ne glevont ganti nemet soroc'h ha pec'hejou; m'o devez bazadou bemdez diganti, ar zaout ne roint ket o laez ken nebeut, rak kement-se a ra gaou outo: gwelet ez eus bet saout mouzet ouz eur wreg grignous o terc'hel o laez ganto.

Pegen talvoudus eo eta deski abred d'ar vugale beza sioul hag habask; poania da lemmel eus o c'halon ar ple-gou fall a zoug d'ar vuanegez. Pebez tenzor evid eun ozac'h kaout eur vaouez a galon vat, eur vaouez fur ha kempenn.

Eur pennad a-raok ma halo ar vioc'h e vezo roet muioc'h a vrenn d'ezi, eun tamm gouelienn bemdez ha goude m'he devezo bet he leue e vezo kendalc'het eur pennad da ober ar memez tra.

Roet e vez an ali, gand eur maread, da rei eur melen-vi d'al leue, nevez deuet war an douar, ha da lezel gantan ar c'hent-laez; anez, emezo, e varvo, dre ma vo re galet e gorf. Kenavo neuze d'ar farz-uzun ha d'ar c'hrampouez a laka ar re vras koulz hag ar re vihan da lipat o genou.

Al leue a vezo dalc'het er goudor, en e graou; ma stag ar red-korf gantan e c'heller rei d'ezan viou, teir pe beder gwech bemdez; viou, klosou hag all, frigaset ha kemmesket en eur banne laez.

Ma 'z eus c'hoant da zizou unan bennak eo gwelloc'h dere'hel ar re a deu war an douar, d'an nevez-amzer; ma 'z eus c'hoant da larda unan bennak, ar gwella amzer eo eus a viz du betek miz mae.

Da ziouall ez eus ouz ar melchen nevez; an holl her goar: boueta a ranker, met gant skiant: na re, na re nebeut, evit kaout pemzek pe driwec'h litrad laez bemdez.

Gwelloc'h eo goro ar zaout er c'hraou eged er park le-toun; al laez a vezo laketa er sailhou pe gentoc'h er podedezou, ha dizienna ez-klouar; an diziennerez a vezo net, ar podedezou ivez, pe e trenko, al laez hag an dienn; abenn tri dervez, an dienn a vez go da ribotat; ar ribot a vezo gwalc'het gand dour net, tomm er goanv, yen en hanv, a-raok lakaat an dienn ebarz.

Dek pe zaouzek litrad laez a zo dister evit kaout eul lur amann; amzer a ranker da gemeret da ribotat, n'eus

fors gand pe seurt ribot. Seul-vui ma vez dous ha fresk an dienn, seul-welloc'h e vez an amann; evit kaout amann blazet mat eo red ribotat a-raok ma vez trenk an dienn.

Ma vez laketa dour re domm er ribot, gand an dienn, e vezo skaotet an amann ha difounnet; red eo eta teurel evez; eur banne dour bero, evel ma 'm eus gwelet hen ober. An hevelep tommder eo a laka an dienn da drei en amann: 19°; ma vez tommoc'h e chomo tano an amann; ma vez yenoc'h ne devaio ket an dienn. Aman c'hoaz ez eus ezomm kemeret preder ha beza net; n'eo ket an holl o deus amann mat; met gand an daou venveg-ze an holl a c'hell kaout; tamallit d'ar merc'hed ma trenk re vuan al laez, ma vez blaz ar c'hoz gand amann, ma teu dillo da vouta; podedezou hudur kirinennou pe zailhou louz a zo en eur c'horn bennak.

War ar maez, e bro Roazoun, ez eus amann mat tre; dre eno ne vez ket diziennet al laez; al laez mintin hag al laez noz a vez kemmesket klouaraet ha taolet en eur ribot bras, en eun douez: pep bro he deus he giz.

TINTIN ANNA.

E Foar an Nec'h, en deiz all!

Daou lampon, eus a war-laeziou, a oa, e miz Here diveza, e foar an Nec'h e Montroulez; daou baotr oant ha ne falveze ket d'ezo ober eun holl vad, gand o c'horf, ha ne goueze en o godell nemed ar pez a dapent dre laer.

P'en em gavjont e Montroulez e oa berr ar peuri ganto, ha tano o yalc'h, ha setu i ha mont da c'houlenn bara, da derri o naoun, war o meno; kaout a rejont ar pez a c'houlennent rag eun tamm bara a vez roet atao, dreist holl p'her goulenner en han Doue; met n'eo ket da zebri eo e klaskent bara; da ober boulouigou, an hini eo, hag a rodelljont, e bleud eun tamm koad koz, hanter vrein.

Prena rejont goudese, da lakât o boulou bara, eur pakadig sier paper seiz ruz, evel ma vez kavet e tiez an apotikerien a oar lakât paper kaer da c'holei marc'hadourez dister.

Eur wech en em glevet mat, unan eus ar ganfarted a yeas, da ostaleri ar Marc'h Gwenn; Leun oa an ti, ken na c'hellet ket finval ennan, gand an dud oc'h eva hag o tibri; goulenn a eure eur werennad win, met e lec'h hen eva e lezas anezi dirazan, hag hen teuval e benn, gand eun dourn war e voc'h, oc'h ober an neuz da gaout eur boan zent skrijus! Eur glemmadenn bennak a laoske ivez

heb an amzer. An dud a oa eno a gemere truez outan hag a lavare d'ezan kemeret eur banne hini krenv, e lec'h eur banne gwin, pe lakât eun tamm butun en e c'henou, ha n'en divije ket kement a boan marteze; a greiz m'edo evelse, en e wir wella, gand e ardou, ar c'hanfart all a zigouezas; er penn kenta, ne ziskouezent tamm ebet e c'hellent en em anaout; en eun taol, ar c'henta a laoskas eur glemmadenn vras; egile a droas e benn, a zellas ouz e gonsort hag a lavaras d'ezan: « M eus aoun, va den mat, ho peus poan zent! » hag hen, etrezek ennan, ken drant ha tra: « Me, emezan, war eun ton lorc'hus, eo an Doktor Heraklius, eus a Bariz; bez ez eus aze ganen, dres, boulouigou hag a zo dispar ouz ar boan zent; gand unan pe ziou, d'an hirra, emaoe'h pare! »

« Feiz! Mil vad a reoc'h d'in, aotrou eme egile, rak koll a rin va foar, ma n'oun ket evit lakat ar boan-ze da goueza. » Neuze an Doktor Heraklius a dennas eus e c'hodell eur sac'hig ruz hag a dennas eur voulig anezan en eur c'hourc'hemenn d'ar c'hlanvour lakât anezi war e zant klanv ha chaokat warnezi heb aoun. An dud all a oa, war al lec'h, a dostea da welet pe seurt vad a raje al louzou nevez.

Ar c'hanfart goude beza chaoket e voul genta a lezas eur glemmadenn vras: anat oa d'an holl n'oa ket distaget c'hoaz e boan dioutan: neuze an Doktor a gemeras eur voul all; ar c'hlanvour n'oa ket bet netraig houman gantan, en e c'henou, ma savas, en e zav, laouen bras ha pare klok, en eur starda dourn an hini en doa e bareet; an dud o welet pebez louzou burzudus a oa gand an Doktor Heraklius a jomas sebezet ha pep hini a c'hoanteas raktal prena eur pakad anezan da gas gantan d'ar gêr; ugent real e werzet ar sac'hadig hag holl e voent gwerzet e berr amzer; an daou ganfart a en em rinklas neuze, goustadik, eus an ostaleri, an eil, eur pennadig warlerc'h egile; p'en em gavjont o daou e c'hoarzjont, gwalc'h o c'halon, war an dud a oa bet genaouek a-walc'h da brena diganto o marc'hadourez didalvez.

E pelec'h emaint breman o c'hoari o zroiou kamm? Den n'her goar, met unan bennak a dapint c'hoaz, rak aesoc'h eo lakât ar gaou da veza lounket eged ar gwir da veza kredet!

Chapel Koad-ar-Roc'h

Chapel Koad-ar-Roc'h a zo en he sav a-drenv torgenn Penn-ar-Run, e parrez Lannedern. Kouezet edo en he foull war-lerc'h an Dispac'h, ha bet eo adsavet er bloaz 1874. Hizio ez eus anezi eur chapel gaer gand eun tour uhel, ha, bep bloaz, d'al lun-Fask, e vez eno eur pardon eus ar c'henta. En diabarz eman feunteun sant Môdez kleuzet doun er garreg, hag an dour a gaver er vamenn-ze a ra vad d'an neb a ev, bras ha bihan.

En amzer drubuilhus an Dispac'h e oa eun intañvez pinvidik, Janed Tourmel, o chom e Kerguz war-hed eur c'hard-leo eus ar vourc'h. Janed a brenas ar chapel evit kant liur arc'hant pouezet, ar pezh a rae eun dalvoudegezh a zek mil lur en arc'hant ar c'hantved-ze.

D'an hevelep mare e teuas eur vandennad soudarded c'hlaz da dreuzi ar barrez. Digemeret mat e voent e fi ar goueriadez, er Gerguz: aozet e voe d'ê da lein teir pe bedder jidourennad yod kerc'h. Goude ar pred ar c'habiten a oa er porz o sellet oc'h gwazed a oa o karga teil en eur c'harr. Anaout a reas eur beleg en o zouez, hag hen gwisket evel eun devezour An ofiser glas ha lavarout neuze eun dra bennak evel-hen evid e dud hag ar vestrez-veurei:

« Unan eus ar wazed a zo o karga teil aze er porz a zo eur beleg. Ne glaskomp ket ober droug ouz tud an tman o deus hon digemeret ken mat. Met rei a ran d'anaout d'an neb a roio hiviziken goudor d'eur beleg beanak dre ar c'harter-man e vezo kastizet garo. »

Diwar ze ar c'habiten a vodas e zoudarded hag heb dale e kuitajont ar barrez.

Pa zeuas adarre ar peoc'h da ren en Arvor, perc'hennez ar chapel a zonjas goulenn digand ar barresioniz an arc'hant a oa bet rôet ganti da brena he frenadenn. Tud Lannedern ne c'houljont sevel eur gweneg en abeg-se. Dont a reas neuze menozioù diskiant e spered Janed: lakaaat a reas gwazed da deurel er-maez eus ar chapel ar skeudennou hag an traoù sakr a oa bet enni. En doare-ze war he meno n'o dije mui gallet ar barrezioniz dont da bedi na da bardona e chapel sant Môdez. Karget e voe

skeudenn sant Môdez er c'harr evit he c'has da ober eur peul-kloued war eur park. Met an oabl a sklerijennas gant luc'hed; ar gurun a groze tro-war-dro d'ar Gerguz ha red e voe d'ar wazed distrei e-harz an aoter evit adlakaat en o lec'h dleet ar skeudennou o devoa c'hoantaet teurel e renk traou didalvez.

En deiz a hizio e c'hell c'hoaz ar bardonerien pedi dirak skeudenn goz sant Môdez a zo en tu dehou d'an aoter er chapel sioul kuzet brao e-touez ar gwez kistin, dero ha fao.

Y. B.

Breizad yaouank, klev' ta !

I

Trouz
Ebet
Er bed!
Trouz
Ebet
Ne red!

II

E kreiz
Ar sioulder,
Klev er pellder,
E kreiz
Al lanneier:

III

Eun hiboud
A zav hag a gouez:
' ' Vel ezenn a c'houez,
A hirvoud
E begou ar gwez.

IV

Ne 'z eo mui
Eun hirvoud; met eur bobl a-bez
O sevel, o kuitât ar bez;
Ne 'z eo mui
Hiboud, met eur c'han a vil mouez!

V

Setu ar Gelted koz,
Gwazed vat ha dispont, er gouelec'h, 'n em vodet;
Gwel o daoulagad glas en o fennou kalet;
Setu ar Gelted koz
Da welet douar Breiz, 'kreiz an noz digouezet.

VI

En eun taol, ar Mestr bras,
Gand eur vouez pounner a gomzas evel-hen:
« Breiziz koz! kelou mat! m'ho ped, bezit laouen,
Breiz a-bez 'zo beo bras:
He bugale-vreman hel lavar a bouez-penn! »

VII

Eur youc'hadenn spontus
A voe klevet neuze; hag ar Gelted maro,
E kreiz o levez, en o yez ken garo,
A youc'he, evurus,
En eur vont d'o beziou, da c'hortoz Sav o Bro!

VIII

Ne glever ken
A bell 'met eur gourdrrouz, ... didrouz
A dec'h, a dec'h... atô, ken-dous,
Ne glever ken
Breman 'met 'vel nij eul... labous!

IX

An hirvoud,
Goustad, a zo tec'het
An avel 'zo tavet:
Nag hiboud,
Na grik ken e tu 'bet!

X

Trouz
Ebet
Er bed!
Trouz
Ebet
Ne red!

El ar c'helou mat.

KELEIER AR MIZ

E SKOLAJ LESNEVEN

Diskibien Sant-Weltas, staget gand o labour leun a dan ha leun a nerz-kalon, n'int ket deuet war o c'hiz; ma 'zeus unan bennak hag en deus kilet dirag al labour, eur strollad bras a zo chomet start ha youlek da anaout traou kaer o Mamm-Vro. Bep pemzek dez e vezont aketus da zont da zelaou unan eus ar renerien oc'h ober eur studiadeg.

An hini genta a voe graet deomp diwarbenn ar yez. E berr gomzou, ar prezeger a ziskouezas n'eo ket ar brezoneg eur vriz-yez, daoust da lavar eun diboell bennak, met eur yez hag he deus he reolennou hag he lennegez. Darn eus an dud a lavar eo ar brezoneg eur yez paour war zigarez ma z'eus geriou gallek ha n'hellont ket beza troet e brezoneg. An dud-ze goude beza sellet ouz paourentez hor yez, ne rafe ket a zroug d'ezo sellet ivez eun tammik ouz he vinvidigez. Ma 'z afent da glask trei e galleg geriou evelhen: « Komz e pleg ar skouarn, kerc'ha eul loan, boueta ar chatal, poullada, betek zoken kaoc'h-kezeka... », a dra zur e vent lakaet nec'het bras. Met n'eo ket hepken evit he vinvidigez eo e rankomp karet hor yez, hi a zo bet komzet gand ar Vretoned koz, ha bez eo bet a-viskoaz eur jadenn etre ar gerent hag o bugale, ar vevelien hag o mistri gant hon tadou koz: *delc'her dezi a rankomp hag hen ober a raïmp.*

Met n'eo ket a-walc'h anaout hor yez, red eo d'eomp ivez anaout he lennegez. En eun eil studiadeg ar prezeger a ziskouezas d'eomp doare lennegez-Vreiz. Goude beza displeget pe seurt kemm a zo etre lennegez hor bro hag hini Bro-Geumri ha bro Iwerzou, e reas eun diverra eus an holl oberiou brezonek bet skrivet abaoe ar XVIth kantved. En eur dremen e lavaras eur gerig diwarbenn ar Gonideg « reizour ar brezoneg »; Brizeuk hag a lavare araok mervel:

« Tal va bez, tud yaouank, c'houi lakai eun dervenn
Hag an eostig klemmus a gano war he fenn:
Brizeuk, barz bleo melen, aman a zo beziet
Hennez a wir galon garie ar Vretoned ».

Yann-Per Kalloc'h hag e leor brudet *Ar en deulin*; An Ao. Bayon hag e beziou c'hoari ken kaer; Tanguy Malemanche hag e daol micher « Gurvan »; Kermarker ha Barzaz-Breiz. Ha goude beza komzet eus eur strollad barzed all ken anavezet hag ar re man, ar prezeger a reas emleudi an Ao. Perrot, krouer ar *Bleün-Brug* hag an emzao breizek. Hag evid echui e kemennas deomp karet hon lennegez; daoust ma n'eo ket ken kaer, na ken pin-

vidik hag hini ar C'hallaoued hag ar Romaned, he c'haerder he deus hag eur Breizad ne dle ket ober fae warni.

Eun trede studiadeg a voe graet diwarbenn an traou en deus ar feiz lakaet da ziwan war douar Breiz. Hor bro a zo goloet a douriou kaer meurbet; ar C'hallaoued, an Amerikaned a jom bamet dirak kaerder hon touriou, hon ilizou hag hor c'halvariou; ha ni alies a ra fae war an traou-ze. Ar prezeger hag a anavez e vro gwelloc'h eget n'eus forz piou a bouez eun tammig war an holl draou kaer en deus gwelet en e veachou.

N'eus ket en hor bro eur c'horn douar ha na welfer ket ennan eun tour pe eur c'halvar bennak. Pa vez brao an amzer eus tour ar Merzer e weler 38 tour all. An touriou-ze a zo eus a bep seurt; darn a zo bras, uhel, evel re Gemper, ar Follgoat, Goulc'han, Kastell. Ar c'haera anezo eo hini Kreisker e Kastell-Paol, uhel, moan; dantelezet, digor d'an avel, brava hini a zo er bed. Ozanam a lavare: « Eun eal hag a c'hoantafe diskenn war an douar, a lakafe e droad war beg tour Kresiker. » An touriou kosa en hor bro a zo ledan, izel, met start war o diazez ha stopet gwelloc'h ouz o douar. Ouspenn touriou a zo en hor bro, bez e z'eus ivez kalvariou, ar pez ne gaver e lec'h all ebet; setu aman peurliesia stumm ar c'halvariou-ze: eus a-greiz eun dolenn-vean e sav eur groaz, a-wechou teir; e traon ar groaz ez eus bep seurt tud bodet; e Plougastel, Pleyben, Guimillau, Tronoen e c'heller gwelet re gaer. Peurliesia ar c'halvariou-ze a zispleg Pasion Jesus-Krist, pe eul lodenn bennak all eus buhez Hor Zalver. D'an holl skeudennou-ze ar gizellerien o deus gouezet rei stummu dudius; alies e vezont gwisket evel an dud a veve en amzer-ze. An dud-ze kizellet er mean a ve kemeret evit tud veo. Kizellerez an ilizou a zo ken kaer hag hini ar c'halvariou. Enno e kaver skeudennou dispar: gwerchezed, sent, eskibien, betek diaoulou zoken. Darn a zo benet gand eur gwir ijin: e manati Pennpont e kaver eur groaz mantrus dre an anken a lenner war dremm Hor Zalver. Ar groaz-ze zo bet savet gand eur manac'h hag a dremenas e vuhez-a-bez oc'h ober al labour-ze.

N'eo ket red deomp-ni tremen hor buhez o kizella mein na zoken o sellet ouz oberiou kaer hon tadou koz, met da vihana greomp ma ne vo mui gellit lavaret: « Breiz a zo anavezet er bed holl nemet gant Breiziz ».

Evelse a-nebeudou ni a deu da anaout hor bro hag ivez d'her c'haret. Ya, karet a reomp hor Breiz gand karantez eur bucel evid e vamm. Adalek vremen ni a zo hag a fell deomp beza da Vreiz ha da Vreiz hepken. Ni a vo bepred Bretoned feal, ha pa rankfemp...

War ribl eur feunteun sklear, mervel gand ar sec'hed
Hor Mamm-Vro ganecomp-ni, morse ne vo nac'het.

(Daou ziskib Sant Weltas Fanch ha Jakez).

LANUON .— Daou ouel en eun deiz

Abaoc ma oa bet gouel ar *Bleun-Brug* e Gwengamp, pô-tred *Strollad Bro-Dreger ha Kerne* o doa laket en o fenn mont ivez da Lanuon; Lanuon, eur gêr goz evel Gwengamp, brudet en istor Breiz-evelti ha diazezet e kreiz eur vro hag a vag, marteze, ar gwellan brezôneg a gomzer en eskopti Sant-Brieg ha Landreger.

E Lanuon ha wardro, ne gaved ket gwel eget rei digemer d'ar *Bleun-Brug* ha zikour d'ezan da stigma e stal: an Ao. Bocher, person kêr, Ao. rener Skolaj Sant Jozef, an Ao. Pouhaer, rener patronaj Sant-Yan-Vadezour; an Ao. Cathou, rener c'hoarierien yaouank Skolaj Sant-Jozef; an Ao. Corvez, person Berleweue, a c'helled fiziout warno: a bep tu ne oa nemet skoazell da c'hedal, da rei da gredi n'en doa dija ar *Bleun-Brug* nemet mignoned e Lanuon.

Divizet eta etre an ao. Brochen, rener *Strollad B. B. Treger* ha Kerne, hag an ao. Bocher, person Lanuon, mont di da c'hoari pe *Santez Trifina*, an 8 a viz kerdu. Deiz gouel ar Werc'hez a oa merket da vezan eun deiz kaer e Lanuon, dre m'en doa galvet an Ao. person, d'en em voda eno, ar strollad kanerien savet dre holl ilizou ar vro, da gana meuleudi ar Werc'hez dinam herve an doare kana gregorian a zo ken flour ha ken dudius ma c'heller e henvel kan an Elez. Ugent strollad kanerien a oa diredet, daoust d'an amzer fall ha ganto eun triugent beleg. Lodenn genta ar gouel tremenet en iliz a voe eul levenez kaout peurs enni. Diouz klevet ar c'han en eun darn eus hon ilizou, d'ar zul, e vez poan o kredi penôs an hevelep kanerien, gant eun tamm preder, eur bloavez pe daou a studi, a c'hellfe kana evel ma voe grêt dimeurs, 8, e Lanuon. Ha koulskoude, gwir eo. Bez ez eus parrouziou diwar ar mêz ha, mar emænt breman dreist d'ar re all n'eo ket e vez enno kaeroc'h moueziou eget elec'h all; muioc'h a studi hag a aked ne lavaran ket.

Da greisteiz, an diavêzourien, 'vit an darn-vuian, en em gav dastumet e ti Ar Retred, hag o deus ennan ar gwella digemer a c'hellfed da gaout. Anaout ha saludi a reomp eno, endro d'an Ao. Bocher, kalz eus hor mignoned: an Ao. Caurel, mestr-skol e Sant-Tegoneg; *Pôtr Juluen*; an ao. Joanno, person Benec'h, hag eman, eur pennad so, holl vec'h ar *Bleun-Brug* war e ziouskoa; diouz hen gwelet, avat, n'eo ket dare c'hoaz da skwiza, ha gwel a ze! En e gichen, en em gav an Ao. Chaloni Chevrillon, rener misionerien S' Meen, hag a zo kalz a stad ennan oc'h anaout labour ar *Bleun-Brug*...

Ar gousperou 'zo kanet, evel an oferenn, gant an holl ganerien ha, diouz ali an dud a vicher, evel an Ao. May, person S'-Kê, an ao. Gleyo, rener strollad kanerien iliz-veur Sant-Brieg, e kord ar moueziou seurt biskoaz, daoust

n'o deus ket gelllet ar strolladou kana pôz ebet en eur gevred, araoek an eur-man.

Aotrou person Lanuon a c'hell bezan laouen gant an taol ampartiz en deus grêt hag a roio hiviziken kalz a lusk d'ar c'han iliz e bro Lanuon; hogen gant eur c'han-iliz dereat, an ofisou a vez kaeroc'h ha, gant ze, gwelloc'h pleustret; gounid evit ar sperejou hag evit an eneo.

Seblant vat 'vit ar gouel d'abardaez pa oa deut da vat, evel ma oa, gouel ar beure. Goude ar gousperou, ar bobl, diouz an iliz a gemeras hent ar patronaj. Eno, an aotrone Pouhaer ha Thomas, gant eun nebeut mignoned, a renk hag a verk ar c'hadoriou, a werz bilhiji, a ro eun taol lagad diweza d'al leurenn-c'hoari ha d'ar zal. Eun engroez tud a zigouez warno, ma 'z eo mat d'ezo m'eman pep tra en urz. Kouch war gouch, ar zal en em garg evel eun u; a-benn eur c'hart eur, eo red paouez da werza bilhiji, kemeret an holl blasou hag ouspenn. Ar blijadur am eus, da vihana, da welet an Tad Daniel, ar misioner brudet, o kaout enni c'hoaz eur c'hounn d'en em lakat.

« Ho mamm », kân invorus ha tener an O. Bayon, a zigor ar c'hoari.

Diou blac'h yaouank eus Benec'h, gwisket en o c'haera, en em ziskouez d'hon daoulagad hag en em lak, unan anezo, da gana, eben, da zezrevel ar c'hân dre he jestrou.

Ar c'halonou a zo teneraet, ken birvidik ar c'homzou, ken flour ar vouez ha ken beo an dôlenn!

Tro Ar *Yeodet* eo, me gred, rak me 'wel anezan o ti-gouezout gant e dog voulouzennet ha ne ra nemet tenna, 'pad an deiz, sellou Lanuoniz: « Kaerat tog, emezint; ha breman souden e lavarfont: « Ha gwella prezeger breton an hini a zoug anezan! » Diouz ma teu gantan, Ar *Yeodet* a lak an dud da c'hoarzin, da ouela, ha bepred d'en em zonjal; kentelius eo e gomzou; ne zigor ket e c'heno da gonta faribolennou goulo; e brezegenn a denn bepred d'ober anaout ha karout muioc'h Breiz hag ivez ar feiz. E gomz a zo eur c'hleze hag a droc'h, da zispartia ar gwir diouz ar gaou, evel m'eo dleet, hep doujans nag aon ouz nikun. « Breiz a zo diazezet war ar feiz, hag ar *Bleun-Brug*, hag a zo ar gwella mellezour da skedi hano Breiz, a rank ivez bezan diazezet war ar feiz. A-viskoaz, abaoe an Dispac'h, ez eus bet klasket mouga Breiz, konta hepdi; mar beo ar *Bleun-Brug*, ne vezo ket dalc'het d'hen ober; ar feiz a glasker da ziouered ivez, evel tra noazus, tra kasus, tra a zizunvaniez; ar *Bleun-Brug* a zavo anezi er renk kenta. » — Da gomz d'eoc'h eus ar *Bleun-Brug*, eme ar prezeger, eun all hag a zo pell e tu all d'in, an hini en deus e grouet, an Ao. Y.-M. Perrot, eo a dleje bezan bet aman. Met n'hell ket tizout dre holl. Gwelet a ra breman frouez e labour hag e boan o kreski a bep tu endro d'ezan; brud vat e hano a gresk gantan. »

Eur stlakadeg daouarn hag a zalc'h da sklokal dindan lambrusk ar zal a ro da anaout eo peurachu gant *Ar Yeodet*. Setu *Santez Trifina*. Pôtrez yaouank Skolaj S'-Jozef a werz he Buhez, a renk da renk, etouez an dud; met aman, n'eo ket evel e Gwengamp, ma ranked, en eur zal frank hag uhel dreist-muzul, kaout eul levr a-benn heuilh ervat ar pez; aman ar vouez a sko frêz ha sklêr betek ar penn pellan hag an holl a heuilh diboan an divizou penn-da-benn. Eun drugar eo, rak merc'hed yaouank Benac'h, elec'h dizeski, o deus grêt diouz mont war wellât bepred. Pennadou a zo, dreist-holl, beo-buhezek, hag a zalc'h an holl boemet eno da zellet ha da chilaou; gwech e sav krommol er zal, pa zispak Bazvalan he zrubarderez yud hag he c'hasoni; gwech e strink an daerou, pa deu Yoland da c'harmat war gorf he merc'h dibennet... Biskoaz n'am boe gwelet tud muioc'h eveziek ha muioc'h seder: dudi pa bar ar zellou war al leur-c'hoari, dudi, pa bar war ar zal.

Eun tamm ehan a vez epad an arvestou. Pôtrez yaouank Skolaj S'-Jozef eo a zo breman da c'hoari o roll: *Yann Pôtr ar gêr*, *An Tabouliner koz*. Pôtr e vaz-ribot eo ivez pôtr an daboulin. Mar deo farsus ar peziou, doare ar c'hoarier a zo farsusoc'h c'hoaz. Gouzout a ra leuskel e bôziou war eun tòn hag a ro dija tu da c'hoarzin, hag ampledi a ra c'hoaz gant jestroù, en em doare hag a lak barr-leun ar blijadur. C'hoarzin a voe grêt, koulz bihan ha bras, hep paouez, keit ma chomas ar c'hoarier dirak an daoulagad ha, pa dec'has, e voe diskouezet d'ezan, gant an douarn o stlakal, pegement e plijas e abadennoù.

Ha breman, p'eo skarzet ar zal, warlerc'h kan *Bro goz ma Zadou*, evidon-me ar pep gwella eus al labour a chom d'ober: n'eo ket walc'h kaout plijadur, red eo diskouez anaoudegez d'an neb a zanzeas ar blijadur-ze; hag e sou-blav va fenn, da genta, dirak 'n A. chalongi Bocher. Roll an daou ouel hag a glot ken brao an eil gant egile a zo bet savet gantan ha, dre e zorn, evel just, eo tremenet keiment mad a zo bet grêt. Trugarez kalonek da aotrou persou Lanuon!

Ha breman, d'eoc'h ivez, aotrou rener Skolaj Sant-Jozef, d'eoc'h, aotrone Corvez, Pouhaer, Thomas, Bellec, Cathou; d'eoc'h, paotred yaouank ar skolaj... hag e vo kloz ma zro pam bo hanvet a-nevez merc'hed yaouank Benac'h, gant o rener, an A. Joanno, hag o deus, hirio c'hoaz, gounezet bezan kurunet gant ar Bleun-Brug...

Kannad ar Bleun-Brug.

Bretoned Pariz, Bretonezed Breiz

Eur strollad c'hoarierien, savet gant *Bretoned Kelc'h Keltiek Pariz*, a c'hoario eno, gant Goueliou Nedeleg, *Ar C'hornandoned*, hag a gano, e vez ar Vro kanaouennou

kaera ar *Bleun-Brug*. Epad an amzer-ze, e meur a barrez e Breiz-Izel, strolladou merc'hed yaouank, kristen war o meno, a c'hoario « *Rustaude* » ha « *Citadine* » ha me a oar me hag e c'hellit kredi, mar d'eo « *Rustaude* », evid ar merc'hed-ze, ar Vretonez di-warlerc'h, dre ma kendalc'h da vale war hent he bro, « *Citadine* » eo ar Vretonez Beg a-raok, dre ma 'z eo toket ha berr he lostenn ha m'he deus stlapet he c'houef etouez ar pilhou hag he brezoneg etouez an teil.

Pe seurt gwad, — evit hini yac'h, da vihanan n'eo ket, — a red eta dindan hoc'h ivinou, merc'hel keiz, c'houi hag a zo o chom etouez ar Vretoned hag a ya da C'hallezed pa 'z eus Bretoned, o chom e Pariz, hag a jom Bretoned, daoust peger bezuet int koulskoude, etouez ar C'hallaoued? N'ho peus ket a vez o welet ar skouer vat a roont d'eoc'h ha ne deu ket ar rusder war ho tal hag ho teod da zounna en ho kenou?

Lavaret a reoc'h d'in: « Ni a rank mont e galleg, anez ne defet ket d'hor selaou ha ne c'houesfemp gwenneg ebet! » Daoust hag e pelec'h ho peus desket e c'helled destum arc'hant, *hep pec'hed*, en eur mac'h ar Vro hag en eur takât ar re all e tro d'hen ober?

Soudard disano ar Pologn

Ar Pologn a zo ivez o paouez enori, d'he zro, ar zoudard disano, met er Pologn, bro gristen, ar zoudard disano ne c'helle beza nemed eur zoudard anavezet evit beza kristen ha setu perak d'an 29 a viz Here, e voe digoret, e Leopol dirak an arc'heskob Twardowski, archedou soudarded ha n'oad ket evit gouzout o ano; eur vamm, ha n'he doa ket gellet kaout relegou he mab lazet er brezel, eo a voe karget da ober an dibab hag he dibab a gouezas war ar relegou a oa er c'houec'hvet arched a zigored dirazi; ar c'horf a oa warnan c'hoaz tam-mouigou dilhad a verke e oa polonad hag, en dro, d'e c'houzoug, eur groaz hag eur skapular a verke e oa kristen.

Antronoz ar c'horf a voe kaset da Varsovi hag eno penadureziou ar C'houarnamant, an arme hag an Iliz hag eur mor a dud a reas d'ezan eun digemer eus ar re gaera; goude eun oferenn-bred kanet dirazan, en iliz-veur, gant ar c'hardinal Kakowski, e voe kaset, gant lid bras, a-dreuz kêr, ha sebeliet er bez nevez toulllet evitan war blasenn ar Sax.

Ma vije bet ar Frans eur vro gristen ha divije gellet ober evet m'he deus graet ar Pologn; met, siouaz,

A-benn neuze hag ac'han di,
En do harzet meur a gi,

sur a-walc'h.

Ar Frans ha gwirioù ar yezou

D'ar 15 a viz Kerzu diveza edod, er Gampr, o poueza war ar milionou a zispigner bep bloaz er Frans gand ar skoliou.

An A. Tremintin a gemeras tro ac'hano evit goulenñ ma vijee desket brezoneg d'ar vugale e skoliou Breiz-Izel.

M. Trémintin vient dire l'émotion profonde qu'a provoquée en Bretagne la circulaire ministérielle qui a interdit l'enseignement de l'idiome breton dans les écoles locales et l'a assimilé à un vulgaire patois. Et c'est tout un plaidoyer historique sur le passé de cette langue encore si vivante dont la Bretagne est si fière.

« Ce qu'il faut, dit M. Trémintin, c'est la coexistence des deux enseignements à l'école dans la Bretagne bretonnante. Cet enseignement bilingue se pratique en Angleterre. Nous ne demandons pas pour la langue bretonne un enseignement intégral, comme pour la langue française, mais nous voulons qu'on lui fasse sa part.

« A défaut de quoi on arrivera à ce paradoxe d'hommes parlant une langue qu'ils n'écrivent pas et écrivant une langue qu'ils ne parlent pas. Loin de songer à détruire les idiomes locaux, il faut au contraire les respecter comme les meilleures assises du patriotisme. » (Applaudissements à droite.)

Red eo d'ar Vretoned goulenñ ar pezh o deus gwir da gaout; an A. Tremintin a zo bet kalz re aonik; an A. Daldier, ministr gall an Deskadurez en deus diarbennet anezan n'eo ket bet pell:

Je suis, emezan, l'adversaire irréductible de l'enseignement des dialectes et des idiomes locaux à l'école primaire. Autant, je le vois possible dans les Facultés, autant j'y suis opposé à l'école primaire. J'ai le souci de sauvegarder l'unité morale de la Patrie. Mais je ne vois cependant pas d'inconvénient à ce que, de temps en temps, un maître se serve du dialecte local pour expliquer plus clairement quelque chose à un élève. (Applaudissements.)

Warlerc'h ar Vretoned, an Alzasianed a stourm d'o zrouz ar skoliou gall evel m'int renket breman

M. MULLER. — Il est inadmissible que les programmes et la méthode soient absolument les mêmes à Perpignan, à Bordeaux et à Strasbourg. Il ne faut pas, d'autre part, déraciner l'enfant de son milieu: il faut au contraire l'enraciner, lui donner l'amour de son village, de sa petite patrie. (Très bien!) Ce serait la meilleure façon de lutter contre la désertion des campagnes.

L'Etat devrait abandonner aux sphères inférieures certaines initiatives et certaines solutions. Il faudrait aussi maintenir l'enseignement des idiomes locaux.

M. le Ministre. — Je suis hostile à toute mesure qui pourrait porter atteinte à l'unité nationale.

M. Muller insiste pour qu'on respecte les traditions linguistiques de l'Alsace et de la Lorraine. — *Jamais* il ne cédera sur ce point. Des fautes impardonnables ont été commises.

D'alc'homp goenv ha kerzomp dourn ha dourn gant pôtrez ar Flandrez hag an Alzas, ha labouromp da adsevel hor Breiz, hep gedal e teufe ar C'hallaoued da rei an dourn d'eomp, rak n'her graint morse!

Prizioù an tiegeziou niverus. — 25.000 lur

Eskopti Kemper ha Leon. — Per Tourelastel hag e bried, labourerien-douar e Trevelep, e Plobannalec (14 krouadur bet ha 12 bev).

Per Montfort hag e bried, fournier e Benodet (14 krouadur bet ha 12 bev).

Eskopti Sant-Brieg ha Lanndreger. — Tasset hag e bried, labourerien-douar, er Vouster (15 krouadur bet ha 14 bev).

Eskopti Gwened. — Yann-Per Jounier, devezourien e Sant-Visant (15 krouadur bev).

Eskopti an Naoned. — Félix Pavageau hag e bried, labourerien-douar, e Perraudiere (12 krouadur bev).

Eskopti Roazoun. — Felix Dumaine, labourerien-douar, e Montfort. (16 krouadur bet, 12 bev).

I. — RESPONCHOÙ DIVINADENNOÙ MIZ KERZU

I. — Ma varvan ne zavo ket a varo d'in ken, ha ma vevan va baro a gendalc'ho da greski. II. — Buhez an holl grouadurien. III. — An dien hag an aman. IV. — An trebez. V. — Aotrou Keroulas hag Aotrou Kerguvelen a oa chomet intanv o daou gant peb a verc'h vihan; an eil a zimezas da verc'h egile hag o devoe peb a grouadur.

II. — DIVINADENNOÙ 1926

Digeri a reomp adarre etre hon all lennerien bras ha bihan, koz ha yaouank, **eur genstrivadeg divinadennoù nevez** a bado **c'houec'h miz** hag e stagimp outi 30 priz kaer: 20 luriad le-vriou nevez flamm d'ar c'henta; 5 skoejed d'an eil, peb a 10 luriad d'an trede, pevare ha pempet ha peb a 20 realad d'ar 25 all.

Ar re a fell d'ezo gouñd prizioù, arabad eo d'ezo chom miz ebet hep respont, ha red eo d'ezo staga, na petra 'ta, adalek ar miz kenta; anez e vezint re zivezat! Ne zellimp nemed ouz skridou ar re a stago gant al labour e miz Genver.

III. — DIVINADENNOÙ MIZ GENVER

I. — Me 'm eus eur gazeglg c'hlaz
A ziverra he lost bep paz.

20 p. ar r. Digaset F. M. Sparfel, Skol I. V. Kreisker, Kastell-Paol.

II. — Petra ra eur yar, en eur c'hoad,
Pa ne bouez nemet war eun troad?

20 p. ar r. Digaset gant J. ar Goff (mab) Pouldergat.

III. — Me 'm eus eur c'hi,
e penn va zi,
ne zant na ne harz
met krava 'ra 'vel eun targaz.

20 p. ar r. Digaset gant Mari Kervella, Plougastell.

IV. — Daoust petra red
Hep korf ebet
Hag a deu gwelloc'h gwellan
Dre ma labourer gantan?

20 p. ar r. Digaset gant J. T. Sant Thegonnec.

V. — E liorz an Otrou Fri-Kam 'oan bet o laerez avaiou; en dizro, Jakez Lampon a c'houlenn lod diganen hag em 'oa roet d'ezan an hanter euz va laëradenn hag eun hanter aval ouspenn heb trouc'ha nikun; Per Filoufik a c'houlenn ivez lod, hag em 'oa roet d'ezan an hanter euz ar pezh a jome ganen hag eun hanter aval ouspenn, hep trouc'ha nikun. Mousik Fall a c'houlenn c'hoaz lod hag em 'oa roet d'ezan an hanter euz ar pezh a jome ganen hag eun hanter aval ouspenn hep trouc'ha nikun hag e chome daou ganen.

Ped am oa laëret ha peb a bed o devoa bet peb hini?

20 p. ar r. Digaset gant Potr L. N. Logonna-Daoulas.

Digas ar responcho hag an divinadennou nevez a gavfet abenn ar 25 eus ar miz da M. le Directeur du Feiz ha Breiz, à Plouguerneau (Finistère).

PRIZIOU. — Er miz a zeu e roimp aman anioi ar re o deus gounezet priziou divinadennou tri miz diveza ar bloaz.

Tenzorier ar **Bleun-Brug**, bet oc'h ober tro parrezioù Leon ha Kerne, a zo dizro da Vrest hag a dizo pelloc'h, en deiziou-man, kas o frizioù da c'honideien 1925.

Ha breman ra boanio an holl war genstrivadegoù 1926.

Graines Potagères, Fourragères et de Fleurs

A. HUON

L. AUDREN, SUCC^R

13, Rue de Siam -- BREST

Adresse Télégr. : AUDREN-GRAINES-BREST Téléphone 3-33

ARTICLES de PÊCHE et CORDAGES

DIVINADEN ???

Perak an oll dud a zo bet o prena
E ti **ALLAIN** HORLOGERIE POPULAIRE
60, rue Jean-Macé, BREST

(Gwechall ru ar Ramp etre ar ru Siam hag ar ru Vras)

hag plas an Ed, e Lannitis
a lavar eo gwelloc'h marc'had en
tiez-man evit ar memez qualité ?

— Ablamour e kement ti a gom-
merz ez euz frejou hanvet « frais
généraux » hag a deu da greski priz
ar marc'hadourez hag an ti-man
o veza ma ne deuz ket kals euz a
frejou-ze a ziminu anezo c'hoas a
beb-hent evit profit ho hostizien.

Eur c'hado brao a vez roet war
marc'had ar bizaouedou aour.

— Tud an ti a gomz brezounek —
R. C. Brest 4102

AU TIGRE ROYAL

FOURRURES et PELLETERIES

37 — Rue de Siam — 37

- BREST - R. C. 38

Grand choix de Fourrures
de toutes provenances

TRANSFORMATIONS

:: REPARATIONS ::

PRIX MODÉRÉS

Prena a reer es-kriz, krec'hin lern,
kaerelled-bras, gozed, lapined,
pudasked, hag all... ;
ha paet e vezont prizioù mat.

E partout e kavoc'h meubl a bep seurt, matelaioù, gweleou
ouarn ha keur, etc.

E eun ti hepken e vez gwarantissed an traou-ze.

E eun ti hepken e vezont gwerzed prizou convenabl.

E eun ti hepken e helloc'h lakaat oc'h oll confians ha kaout
choas bras.

Enn es eo ti « BRETOUN »

L. LE BIAN

39-41, place Marcellin-Berthelot — BREST

« N'IMPORTE QUOI »

et à l'U. N. C., war ar Glaci

N'achetez rien en meubles, literie, sommiers, matelas,
oreillers, traversins, couvertures de toutes sortes, lits
fer et cuivre, fourneaux, articles de ménage, etc., etc.,
sans visiter la maison L. LE BIAN, 39-41, place M. Berthelot.

Aze vez komzet brezonek. — MAISON DE CONFIANCE.

AVIS INTÉRESSANT

N'oubliez pas que les **VÊTEMENTS**
pour **HOMMES, JEUNES GENS et ENFANTS,**
les **Meilleurs, les Moins Chers**
sont vendus

Aux ELEGANTS

80, rue de Siam, BREST (Ancienne Maison LIVENAIS)

Maison de confiance, RECOMMANDÉE

UN ESCOMPTE de 7 o/o est accordé aux Familles Nombreuses
et aux Mutilés de guerre.

CRÉDIT NANTAIS

Société anonyme au capital de 30 millions de francs

BREST, 6, plasenn Latour-d'Auvergne,
KASTELL-PAOL, 21, Ru-Vras,
PLOUGASTELL ha KAMELET.

M'ho peus c'hoant da lakaat hoc'h arc'hant da c'hounit,
kasit anezan d'an ti-man;

Mar d'oc'h berr en arc'hant, goulennit er **C'credit Nantais**,
hag e vezo prestet d'oc'h.

Ar **C'credit Nantais**, ouspenn, a gemer arc'hant pe
vilheji da ziuall. **Rentet e vezont en dro**, gand eun
interes a $4\frac{1}{2}$ o/o war ar marc'had.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. JÉZÉQUEL

Chirurgien-Dentiste

Diplomet eus Skol-Vedisinerez Paris
BREST — 4, passage Saint-Martin, 4. — BREST

A denn an dent hep poan, hag a laka dent war aour,
ha caoutchouc, hervez ar skoueriou diveza
An appareillou a vez gwarantiset

RESEO A RA :

Beb Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Leroux, eus a 10 h. da 4 h.
Beb Sadorn, e **BRASPARTS**, ti Kerguelen, eus a 8 h. da 11 h.
— e **LOPERHET**, euz a 11 da 12 h.
— e **FAOU**, euz a 2 h. da 5 h.
Beb Sul ha beb Iaou, **AR ROCH**, epad an dervez.
An Aotrou Jézéquel a gomz brezoneg.

Teleph. Brest 0-16
La Koc'h 7

MACHINES = PETIT OUTILLAGE
= FOURNITURES GÉNÉRALES =
pour l'Industrie, l'Electricité, l'Automobile

ETIENNE CORRE

Bureaux et Magasins :

51 à 59, Rue de la Vierge — BREST

TÉLÉGRAMMES : ETIENNE CORRE - BREST — TÉLÉPHONE : 5.56 - 7.30

C. 4111

Fournisseur de l'Etat et de la Ville de Brest

DÉPOTS

L'Air Liquide (capital 15 millions)

Comptoir français de carbure
de calcium

Société RATEAU (capital 6 millions)

Cie Schneider-Moteurs

La « Canalisation électrique »

Accumulateurs Dinin

Cie d'applications mécaniques

Stock carburateurs de toutes
marques.

ON PARLE LE BRETON DANS LA MAISON

Goulennit,... ha goulennit start

ar Bock Lambé

YEC'HED AR VUGALE

Ar "SIROP FERET" a-enep an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portál, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc...

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal: GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS, 2, rue de Paris, (au-dessus de l'Octroi), BREST. R. C. 232

ECOLE PIGIER

15 bis, rue de la Mairie — BREST

Première Ecole Pratique de Commerce fondée en Europe en 1850

Comptabilité commerciale — Tenue des Livres de Commerce
Sténographie — Dactylographie

Cours le jour, le soir, et par correspondance

Programme remis ou envoyé gracieusement sur demande.

LIBRAIRIE LE GOAZIOU

— QUIMPER —

LEOR NEVEZ

an Oferen hag ar Gousperou

E LATIN HAG E BREZONEG

Graet gant an Aotrou UGUEN, Chaloni e Enor, Hener Kloerdi-Bihan Pent-Kross

NOUVEAU PAROISSIEN LATIN-BRETON

Le plus complet et le seul absolument à jour

Cette nouvelle édition a été augmentée et embellie.

(1.000 pages dont 132 pages de musique, 30 gravures.
Nouveau chapitre sur les sacrements, etc.)

ÉDITIONS

	tranche rouge	tranche dorée
Papier ordinaire, reliure toile....	12 f. »	15 f. »
Papier fin, reliure toile.....	16 f. »	20 f. »

Quoique le prix en soit un peu relevé le « LEOR NEVEZ » reste le meilleur marché des paroissiens donnant, au complet, les offices de tous les dimanches et des principales fêtes de l'année.

Pour recevoir par poste le « LEOR NEVEZ », il suffit d'envoyer un mandat-poste à M. LE GOAZIOU, libraire à Quimper, en ajoutant au prix de l'édition choisie le montant du port : 1 f. 05 pour papier ordinaire ; 0 f. 90 pour papier fin.

EST I

Feiz^h ha Breiz a zo dek gweneg ar pez
BREST, IMPRIMERIE DE LA PRESSE LIBÉRALE, 4, RUE DU CHATEAU

LE GÉRANT FR. GEORGELIN